

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Nový Zéland a jeho role v prostoru jižního Pacifiku

Lucie Šneberková

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Nový Zéland a jeho role v prostoru jižního Pacifiku

Lucie Šneberková

Vedoucí práce:

PhDr. Linda Piknerová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé práce PhDr. Lindě Piknerové, Ph.D. za odborné vedení, podnětné rady a vstřícný přístup, který mi při zpracování bakalářské práce věnovala.

SEZNAM ZKRATEK

APEC	Asijsko-pacifické hospodářské společenství (Asia-Pacific Economic Cooperation)
CBD	Úmluva o ochraně biologické rozmanitosti (The Convention on Biological Diversity)
CTAP	Akční plán boje proti terorismu (APEC's Counter Terrorism Action Plan)
CTBT	Smlouva o úplném zákazu jaderného testování (The Comprehensive Test Ban Treaty)
EU	Evropská unie (European Union)
GRA	Guadalcanalská revoluční armáda (Guadalcanal Revolutionary Army)
IFM	Mírové hnutí Isatabu (Isatabu Freedom Movement)
INTERFET	Mezinárodní síly pro Východní Timor (International Force for East Timor)
IPMT	Mezinárodní monitorovací mise (International Peace Monitoring Team)
ISPS	Kodex mezinárodní bezpečnosti lodí a přístavů (International Ship and Port Security Code)
IWC	Mezinárodní velrybářské komise (International Whaling Commission)
MEF	Malaitská vojenská milice (Malaita Eagle Force)
MSA	Zákon o námořní bezpečnosti (Maritime Security Act)

NAC	Koalice nové agendy (New Agenda Coalition)
NAFTA	Severoamerická dohoda o volném obchodu (North American Free Trade Agreement)
NPT	Smlouva o nešíření jaderných zbraní (Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons)
NZAID	Novozélandská agentura pro mezinárodní rozvoj (New Zealand Agency for International Development)
NZDF	Novozélandské ozbrojené jednotky (New Zealand Defence Force)
OSN	Organizace spojených národů (United Nations)
PIF	Fórum pacifických ostrovů (Pacific Islands Forum)
RAMSI	Regionální podpůrná mise na Šalamounovy ostrovy (Regional Assistance Mission to Solomon Islands)
RSIPF	Královské policejní jednotky Šalamounových ostrovů (Royal Solomon Islands Police Force)
SPARTECA	Jihopacifická regionální dohoda o obchodní a ekonomické spolupráci (South Pacific Regional Trade and Economic Cooperation Agreement)
SPF	Fórum jižního Pacifiku (South Pacific Forum)
SPNFZ	Smlouva o zóně bez jaderných zbraní v jižním Pacifiku (South Pacific Nuclear Free Zone Treaty)
STAR	Iniciativa bezpečného obchodu v regionu APEC (Secure Trade in the APEC Region)
TPA	Mírová dohoda z Townsville (Townsville Peace Agreement)

UNFCCC	Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (United Nations Framework Convention on Climate Change)
UNMIT	Integrovaná mise OSN ve Východním Timoru (The United Nations Integrated Mission in Timor-Leste)
UNTAET	Tranziční administrativa OSN ve Východním Timoru (The United Nations Transitional Administration in East Timor)
USP	Univerzita jižního Pacifiku (University of the South Pacific)
WTO	Světová obchodní organizace (World Trade Organization)

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	5
1 ÚVOD.....	10
2 TEORETICKÝ RÁMEC.....	14
2.1 Koncept střední mocnosti.....	14
2.1.1 Charakteristické znaky střední mocnosti	17
2.2 Koncept soft power	19
2.2.1 Zdroje soft power.....	20
3 NOVÝ ZÉLAND JAKO STŘEDNÍ MOCNOST	22
3.1 Zdroje novozélandské soft power.....	22
3.1.1 Kultura	22
3.1.2 Ideologie a politické hodnoty	24
3.2 Zahraniční politika Nového Zélandu	25
3.2.1 Cíle zahraniční politiky Nového Zélandu	27
3.2.2 Zahraničněpolitické aktivity Nového Zélandu: Nastolení bezjaderné zóny v jižním Pacifiku	29
4 ČLENSTVÍ NOVÉHO ZÉLANDU V MEZINÁRODNÍCH A REGIONÁLNÍCH ORGANIZACÍCH.....	32
4.1 Fórum pacifických ostrovů	32
4.2 Jihopacifická regionální dohoda o obchodní a ekonomické spolupráci	35
4.3 Asijsko-pacifické hospodářské společenství.....	36

4.4	Světová obchodní organizace	38
4.5	Organizace spojených národů	39
4.5.1	Podpora mezinárodního míru a bezpečnosti	40
4.5.2	Ochrana a dodržování lidských práv	41
4.5.3	Poskytování rozvojové pomoci	42
4.5.4	Ochrana životního prostředí	43
5	PARTICIPACE NOVÉHO ZÉLANDU PŘI ŘEŠENÍ BEZPEČNOSTNÍCH A HUMANITÁRNÍCH KRIZÍ V REGIONU.....	45
5.1	Šalamounovy ostrovy.....	45
5.2	Fidži	48
5.3	Východní Timor	52
6	ZÁVĚR	55
7	SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	58
8	RESUMÉ	67

1 ÚVOD

Po skončení bipolárního konfliktu došlo v mezinárodním systému k velkému množství změn. Jednotlivé státy přestaly být součástí dvou ideologicky odlišných bloků a získaly tak větší možnost prosazovat své vlastní zájmy. Na mezinárodní scéně se začaly ještě více prosazovat střední mocnosti, jejichž ekonomický a politický vliv během poměrně krátké doby výrazně vzrostl. Střední mocnosti však, na rozdíl od velmocí, disponují pouze omezenými prostředky, proto nejsou schopné ovlivňovat mezinárodní systém jako celek a vykazují tak především regionální zaměření.

Za jednu ze středních mocností lze považovat Nový Zéland nacházející se v prostoru jižního Pacifiku, což je region, ve kterém se Nový Zéland snaží stále více prosazovat a pomocí své zahraniční politiky jej ovlivňovat a formovat. Pro střední mocnosti je charakteristické, že jako prostředek k prosazování vlastních zájmů v zahraniční politice využívají především tzv. soft power.

Nový Zéland je sice co do rozlohy malou zemí, ale má silnou demokratickou tradici a na mezinárodní scéně se chová jako příkladný mezinárodní občan (O'Brien 2013: 20), jehož chtějí ostatní státy následovat. Nový Zéland má díky svému morálnímu vzoru schopnost ovlivňovat přesvědčení ostatních států prostřednictvím přitažlivosti, kultury či politických hodnot, které jsou vnímány jako legitimní.

Předložená bakalářská práce je případovou studií Nového Zélandu coby střední mocnosti, která usiluje o zintenzivnění regionální spolupráce v prostoru jižního Pacifiku, přičemž k prosazování svých zájmů využívá soft power. Cílem práce je představit Nový Zéland jako střední mocnost a zachytit snahy Nového Zélandu o rozšiřování hodnot stability a politiky střední mocnosti v prostoru jižního Pacifiku, a to prostřednictvím analýzy jeho chování. Ústřední tezí práce je, že Nový Zéland představuje střední mocnost, jejíž obecné charakteristiky splňuje a v souladu s nimi také jedná ve svých zahraničněpolitických aktivitách v rámci

jihopacifického regionu. V průběhu práce budeme dále ověřovat tezi, zda vedou aktivity Nového Zélandu k posílení spolupráce a kooperace států v prostoru jižního Pacifiku.

Zmíněné téma bakalářské práce jsem si vybrala proto, že se domnívám, že fenomén středních mocností a s tím související koncept soft power patří k aktuálním tématům výzkumu mezinárodních vztahů. Střední mocnosti jsou dle mého názoru důležité pro vývoj mezinárodních vztahů, neboť výrazným způsobem ovlivňují charakter současného mezinárodního systému. Střední mocnosti se také zasazují o prosazování mezinárodně závazných norem, které mají pomoci při řešení vybraných problémů na mezinárodní scéně. Považuji rovněž za zajímavé sledovat snahu Nového Zélandu o upevnování jeho pozice v prostoru jižního Pacifiku.

Stat' bakalářská práce se skládá celkem ze čtyř kapitol. V první kapitole práce zmíníme teoretický základ nutný pro zkoumání chování Nového Zélandu. Definujeme zde koncept střední mocnosti a soft power. Zmíníme zde charakteristiky a kritéria chování středních mocností a popíšeme specifické hodnoty, které střední mocnosti vyznávají. Rovněž definujeme koncept soft power, přičemž zmíníme, jakými prostředky a zdroji bývá měkká moc uplatňována. Definované koncepty budeme poté v praktické části práce aplikovat na příkladu Nového Zélandu.

Ve druhé kapitole budeme již na Nový Zéland nahlížet jako na střední mocnost, která k prosazování svých zájmů využívá soft power. Na počátku kapitoly nejprve zmíníme zdroje a projevy novozélandské soft power. Poté se zaměříme na zahraniční politiku Nového Zélandu a její hlavní cíle, kterými bude doloženo, že Nový Zéland opravdu prosazuje politiku a specifické hodnoty střední mocnosti. Mezi hlavní zahraničněpolitické priority Nového Zélandu patří především udržování blízkých ekonomických a bezpečnostních vztahů s Austrálií, která napomáhá Novému Zélandu v udržování stability a demokracie v prostoru jižního Pacifiku, což je primárním zájmem Nového Zélandu. Ve snaze

o zvýšení bezpečnosti regionu se Nový Zéland spolu s Austrálií zasloužil o nastolení bezjaderné zóny v jižním Pacifiku, což je považováno za významnou zahraničněpolitickou aktivitu Nového Zélandu.

Nový Zéland, jakožto střední mocnost, usiluje na základě bilaterálních a multilaterálních dohod o regionální spolupráci s ostatními státy v prostoru jižního Pacifiku, což bude ve třetí kapitole doloženo jeho účastí ve vybraných mezinárodních organizacích a regionálních uskupeních. Na základě takovéto regionální spolupráce má docházet ke stabilizaci regionu a předcházení konfliktů. Pozornost bude v této kapitole věnována zejména aktivitám, které Nový Zéland podniká v rámci regionální organizace zvané Fórum pacifických ostrovů (Pacific Islands Forum, PIF) a v organizacích APEC a OSN. Prostřednictvím členství v těchto organizacích se Nový Zéland podílí na poskytování rozvojové pomoci směřované chudým státům v prostoru jižního Pacifiku, čímž přispívá k posílení jejich stability a prosperity.

V poslední kapitole budou aktivity Nového Zélandu ilustrovány na případech řešení vojenské a humanitární krize ve Východním Timoru a na Šalamounových ostrovech. Dále budou představeny snahy Nového Zélandu o navrácení demokratické formy vlády na ostrovech Fidži. Zmíněné příklady byly vybrány z toho důvodu, že se jedná o státy, ve kterých má Nový Zéland obchodní a strategické zájmy. Ačkoliv se Nový Zéland vyznačuje především využíváním soft power, ve své zahraniční politice deklaruje, že je za určitých okolností ochoten použít i ozbrojenou sílu. Použití vojenské síly má být reakcí na přímé ohrožení Nového Zélandu a Austrálie, dále jedná-li se o kolektivní akci OSN za účelem ochrany míru a bezpečnosti v asijsko-pacifickém regionu, či dojde-li k přímému ohrožení některého ze členů Fóra pacifických ostrovů, jehož je Nový Zéland členem (Headley – Reitzig 2012: 74–75). To vysvětluje intervenci Nového Zélandu a Austrálie do Východního Timoru a na Šalamounových ostrovech. Intervence na Šalamounových ostrovech měla navíc zabránit rozkvětu terorismu, a jak uvidíme, pro Nový Zéland je zcela vitálním zájmem udržovat bezpečnost a stabilitu prostoru jižního Pacifiku. Nový Zéland rovněž podporuje

demokracii a dodržování lidských práv, proto je v jeho zájmu navrátit na ostrovech Fidži demokratickou formu vlády.

V závěru bakalářské práce objasníme soudobé postavení Nového Zélandu v prostoru jižního Pacifiku. Zároveň také zhodnotíme, zda vedou aktivity Nového Zélandu k posílení spolupráce s jihopacifickými státy a jakým způsobem se Novému Zélandu daří upevňovat svoje postavení ve zmíněném regionu.

Při psaní bakalářské práce budeme čerpat především z anglicky psaných odborných článků ze zahraničních periodik, neboť v českém odborném prostředí není této problematice věnována přílišná pozornost. V první teoretické části práce budeme, z důvodu neexistence jednotné definice pojmu střední mocnost, pracovat s odbornými texty od různých autorů, kteří střední mocnost definují mnohdy odlišně. Problematice středních mocností se věnuje například trio autorů Andrew F. Cooper, Richard A. Higgott a Kim Richard Nossal, dále pak Adam Chapnick či Eduard Jordaan. Pro vymezení pojmu soft power budeme vycházet primárně z publikací od Josepha Nye, který je autorem zmíněného konceptu. Při psaní kapitol, které se již konkrétně zabývají Novým Zélandem jako střední mocností, budeme vycházet z anglicky psaných odborných textů. Při popisování členství Nového Zélandu v mezinárodních a regionálních organizacích budeme čerpat informace primárně z oficiálních webových stránek novozélandského Ministerstva zahraničních věcí a obchodu a dále z oficiálních webových stránek jednotlivých organizací.

2 TEORETICKÝ RÁMEC

2.1 Koncept střední mocnosti

Koncept střední mocnosti a její politiky nemá v mezinárodní sféře jednoznačnou definici a jednotný teoretický přístup, na kterém by se všichni badatelé shodli. Mnozí autoři definují tento koncept odlišně, proto považují za důležité vymezit si pro potřebu této bakalářské práce koncept střední mocnosti a nastínit, jakým způsobem zde bude termín střední mocnost chápán.

Na počátku je potřeba specifikovat, že za střední mocnost je považován výhradně stát, který je v mezinárodním systému chápán jako zásadní, relevantní a důvěryhodný aktér, který skrze své diplomatické dovednosti přispívá k udržování stabilního světového řádu, a snaží se chovat podle jistých morálních standardů, jež následně prosazuje v mezinárodním prostředí (Hynek – Waisová 2006: 25; Lee 2014: 2). Adam Chapnick ve svém díle *The Middle Power* označuje za střední mocnosti státy střední velikosti, které mají schopnost ovlivňovat ostatní aktéry v mezinárodním systému, a které se vyznačují zájmem o multilaterální řešení mezinárodních problémů a peacekeepingové aktivity. Chapnick přitom uvádí, že existují celkem tři teoretické přístupy ke zkoumání konceptu středních mocností, a to funkcionální, behaviorální a hierarchický přístup (Chapnick 1999: 73).

Podle funkcionálního modelu jsou jako střední mocnosti označovány státy mající schopnost projevovat ve specifických situacích vliv na ostatní aktéry. Takto definované střední mocnosti usilují o naplnění národního zájmu, chtějí se podílet na řešení mezinárodně-politických otázek a plnit tak v rámci mezinárodního společenství určitou funkci. Status střední mocnosti je však podle funkcionálního modelu pouze dočasný, neboť kolísá na základě relativního ekonomického a politického potenciálu daného státu. Status střední mocnosti tak může na základě těchto atributů získat celá řada zemí, jakmile však stát ztratí svoji

schopnost působit na ostatní aktéry, ztrácí i status střední mocnosti (Chapnick 1999: 74–75).

Behaviorální model definuje střední mocnosti podle způsobu jejich chování. Jedná se tedy o takové státy, které upřednostňují multilaterální řešení mezinárodních sporů, uzavírání kompromisů ve sporných otázkách, a které působí dojmem dobrého mezinárodního občana (Good International Citizen), jenž jde ostatním státům příkladem (Cooper – Higgott – Nossal 1993: 19). Střední mocnosti mají působit jako zprostředkovatelé politického dialogu, kteří usilují o nekonfliktní řešení sporů mezi znepřátelenými stranami. Země se statusem střední mocnosti mají mít rovněž zvláštní zodpovědnost při plnění misí na udržení míru. Charakteristické pro diplomacii států se statusem střední mocnosti je úsilí o získání většího mezinárodního uznání, snaha o multilaterální řešení konfliktů, vytváření koalic a protěžování kooperace v rámci regionu, jehož jsou lídrem (Chapnick 1999: 75–76).

Hierarchický model vychází z myšlenky rozdělení států dle snadno měřitelných ukazatelů, jako je například rozloha státu, velikost populace či vojenské kapacity, a to na velké, střední a malé mocnosti (Hynek – Waisová 2006: 26). V praxi jsou jako velmoci definovány státy, které jsou stálými členy Rady bezpečnosti OSN a disponují právem veta. Za malé mocnosti jsou pak považovány státy, které nemají na půdě Rady bezpečnosti OSN žádná speciální práva. Hierarchický model tak jasně vymezuje velmoc a malou mocnost, za střední mocnost je pak definován stát nacházející se ve středním pásu mezi těmito dvěma póly. Indikátory, podle kterých se střední mocnosti v rámci hierarchického modelu klasifikují, se však výrazně liší. Někteří autoři totiž rozlišují střední mocnosti například podle velikosti státu, materiálních zdrojů, ochoty přijmout zodpovědnost, vlivu daného státu a jeho stability. Ve výběru ukazatelů při výzkumu středních mocností tak nepanuje shoda a mnohdy je dosahováno odlišných výsledků, přičemž některé hodnocení definuje stát jako střední mocnost, jiné indikátory jej ale označí za velmoc (Chapnick 1999: 77–78).

Otázkou tak zůstává, které ukazatele jsou pro definování střední mocnosti nejvhodnější.

Další teoretik konceptu Eduard Jordaan rozlišuje celkem dvě kategorie středních mocností, a to tradiční a nastupující střední mocnosti. Mezi tradiční střední mocnosti bývají řazeny Austrálie a Kanada společně se skandinávskými státy, jako je Norsko a Švédsko. Do kategorie nastupujících středních mocností pak spadají Argentina, Brazílie, Jižní Afrika, Malajsie a Turecko (Jordaan 2003: 165–166).

Jako tradiční střední mocnosti bývají označovány země se stabilními sociálními podmínkami a demokratickým zřízením, které svůj status získaly po druhé světové válce a v průběhu války studené. Jedná se o bohaté země, které se nacházejí v jádru světové ekonomiky, a ve kterých panuje vysoká životní úroveň. Tradiční střední mocnosti svou snahou o předcházení vypuknutí konfliktů usilují o zachování pořádku a stability světového řádu, což svědčí o jejich stabilizační a legitimační roli. Pokud dojde k propuknutí konfliktu, zachovává tradiční střední mocnost nezávislou politiku a sklony k neutralitě, a hraje tak pouze roli zprostředkovatele dialogu mezi znesvářenými stranami. O dosažení kompromisu v konfliktech pak usiluje prostřednictvím multilaterálních organizací a institucí, ve kterých je zapojena spolu s dalšími podobně smýšlejícími státy. Tradiční střední mocnosti rovněž vykazují nízkou míru angažovanosti v regionálních záležitostech, neupínají svou pozornost na nejbližší okolí, ale spíše usilují prostřednictvím multilaterálních aktivit o prosazování důležitých globálních témat. Tradiční střední mocnosti jsou si vědomy toho, že nemají dostatečné mocenské kapacity k ovlivňování průběhu studené války a změně statu quo, mají však schopnost prosazovat konkrétní agendu a ovlivňovat dílčí témata, která nejsou velmocemi považována za prvořadá (Jordaan 2003: 167–172, 177).

Státy spadající do této kategorie mají téměř pacifistickou agendu, proto chtějí za každou cenu předejít potenciálním hrozbám, vyznávají všelidské hodnoty, jako je podpora demokracie a ochrana lidských práv a bývají často poskytovateli rozvojové pomoci, což svědčí o jejich příkladném mezinárodním občanství. Fakt, že jsou střední mocnosti považovány za dobré mezinárodní občany, přispívá k vytváření jejich specifické identity, nezávislé na dominujících státech v regionu. Všechny tradiční střední mocnosti jsou rovněž členy jednoho ze tří velkých ekonomických bloků, a to buď EU, NAFTA či APEC (Jordaan 2003: 174–177).

Za nastupující střední mocnosti jsou považovány státy, které vstoupily na mezinárodní scénu a začaly usilovat o středomocenské postavení až po konci studené války. Jedná se o nově demokratizované společnosti, které však stále vykazují některé nedemokratické tendence a praktiky. Nastupující střední mocnosti jsou země nacházející se na periferii světové ekonomiky, ve kterých existují velké rozdíly v redistribuci bohatství mezi občany. Na rozdíl od tradičních středních mocností se více soustředí na svoje bezprostřední okolí a ve snaze o získání pozice regionálního lídra vykazují tendence k iniciování regionální spolupráce a kooperace (Jordaan 2003:171–173). Nedostatek materiálních a finančních kapacit znemožňuje nastupujícím středním mocnostem poskytovat ostatním státům rozvojovou pomoc a participovat na humanitárních intervencích v takové míře jako tradiční střední mocnosti (Jordaan 2003: 175).

2.1.1 Charakteristické znaky střední mocnosti

Při definování středních mocností je zapotřebí soustředit se na několik hlavních znaků, a to na charakter zahraniční politiky, kterou daná země uplatňuje, materiální kapacitu, postavení státu ve světovém systému a národní zájmy státu (Jordaan 2003: 166). Zahraniční politika středních mocností bývá spojována s pojmem *niche diplomacy*, což znamená, že se konkrétní země soustředí výhradně na několik specifických problémů na globální scéně, na jejichž řešení se aktivně podílí. Střední mocnost v tomto případě sehrává roli

zprostředkovatele, přičemž disponuje potenciálem ke spuštění iniciativy, jež má šířit povědomí o vybraných globálních problémech, které je podle ní třeba řešit (Cooper – Higgott – Nossal 1993: 24–26).

Soustředění se pouze na vybraná globální témata je logickým vyústěním faktu, že střední mocnosti disponují omezenými mocenskými kapacitami, které jim nedovolují zabývat se všemi globálními tématy, unilaterálně prosazovat svou vlastní vůli a ovlivňovat tak celý mezinárodní prostor (Jordaan 2003: 169). Z toho důvodu kladou v rámci své zahraničněpolitické aktivity důraz na diplomacii, kooperaci a spolupráci podobně smýšlejících států, se kterými vytváří koalice, v nichž se většinou stávají lídrem. Střední mocnosti se rovněž vyznačují tendencí zapojovat se do multilaterálních mezinárodních organizací, ve kterých mohou prostřednictvím diplomatických dovedností prosazovat své zájmy a přesvědčovat ostatní státy o své vizi uspořádání světa (Ungerer 2007: 539–541; Scott 2013: 113–114). Pouze v takovémto institucionalizovaném prostředí se návrhy na řešení vybraných globálních problémů iniciované středními mocnostmi stávají legitimními a získávají tak formu mezinárodně závazných opatření. Prioritou středních mocností je přitom nastolení pořádku a míru, zajištění fungování stávajícího mezinárodního řádu a povzbuzení ostatních aktérů, aby se v mezinárodním systému chovali příkladně a podle stanovených pravidel (Lee 2014: 5–6).

Jako příklady úspěšné internacionalizace mezinárodních norem můžeme považovat přijetí dokumentu Odpovědnost chránit (Responsibility to Protect), ustanovení Mezinárodního trestního soudu či zákaz používání nášlapných min, k jehož prosazení došlo v rámci tzv. Ottawské konvence (Lee 2014: 28–31). Střední mocnosti se také zasloužily o úspěšné prosazení tzv. Kimberleyského procesu týkajícího se certifikace diamantů (Lee 2014: 33–34).

Důležitou součástí zahraniční politiky středních mocností je zdůrazňování mírového řešení sporů, přičemž střední mocnosti sehrávají roli mediátora mezi

z nepřátelými stranami, jež se snaží přimět k usmíření. Pro střední mocnosti je rovněž charakteristické zapojování se do misí na udržení míru a účast na postkonfliktních rekonstrukcích. Peacekeepingové aktivity pak přispívají k udržování mezinárodního míru a k zachování regionální i globální bezpečnosti (Lee 2014: 7–10). Střední mocnosti se také vyznačují svými globálními zájmy, jako je například boj proti terorismu, boj proti šíření jaderných zbraní, odzbrojování a zbrojní kontroly, poskytování rozvojové a humanitární pomoci, prosazování a ochrana lidských práv (Scott 2013: 115).

2.2 Koncept soft power

Moc je zásadním pojmem, který je v mezinárodním prostředí chápán jako schopnost a potenciál ovlivňovat ostatní, přičemž cílem je přimět aktéry, aby dělali to, co by jinak nebyli ochotni činit. Schopnost ovlivňovat ostatní bývá nejčastěji spojována s vlastnictvím určitých kapacit, jako je velikost území, populace, přírodních zdrojů, ekonomické a vojenské síly a politické stability (Nye 1990: 154).

Joseph Nye dělí moc na dvě složky, a to na tzv. tvrdou moc (hard power) a tzv. měkkou moc (soft power). Hard power spočívá ve schopnosti dosahovat mocenských cílů a ovlivňovat chování ostatních na základě nátlaku, využití násilí a hrozeb. Za zdroje hard power jsou považovány materiální zdroje, zejména pak vojenské a ekonomické kapacity (Nye 2004: 5, 7). Podle Josepha Nye je však stát schopen získat moc i jinými než donucovacími prostředky, a to prostřednictvím použití kooptivní moci (co-optive power), neboli soft power (Nye 1990: 166). Tato moc je protikladem hard power a spočívá ve schopnosti ovlivňovat přesvědčení ostatních aktérů prostřednictvím přitažlivosti, nežli skrze nátlak a hrozby. Jedná se o schopnost aktéra přesvědčit ostatní, aby dobrovolně změnili své preference tak, že zmíněný aktér dosáhne svých cílů bez použití síly (Nye 2008: 94–95).

Stát má prostřednictvím soft power schopnost skrze svou atraktivitu a morální hodnoty přesvědčit ostatní aktéry k formování jejich preferencí takovým způsobem, aby usilovali o totéž, co daný stát. Ostatní aktéři tak přijímají cíle státu za své. Je-li stát schopen přesvědčit ostatní aktéry o legitimitě své moci, bude se mu tato moc snadněji prosazovat a ostatní jej budou chtít sami od sebe následovat. Pokud je stát vnímán jako důvěryhodný a jeho hodnoty jsou všeobecně obdivovány, dosahuje snadněji cílů, o které v rámci světové politiky usiluje. Soft power je tedy chápána především jako síla idejí a atraktivity, která spočívá ve schopnosti lákat a přitahovat ostatní svým morálním příkladem (Nye 2004: 5–6).

2.2.1 Zdroje soft power

Soft power spočívá primárně na třech zdrojích, a to na kultuře, která je pro ostatní aktéry atraktivní, politických hodnotách, jež jsou prosazovány na domácí i zahraniční půdě a na zahraniční politice daného státu, která je chápána jako legitimní a mající morální autoritu (Nye 2008: 96). Jedním ze zdrojů soft power je kultura, která je dále rozlišována na populární a vysokou kulturu. Populární kultura spočívá v masové zábavě, do vysoké kultury pak náleží literatura, umění a vzdělání. Ostatní aktéři jsou ochotni následovat takový stát, jehož kultura je pozitivně přijímána a vnímána jako atraktivní (Nye 2004: 11). Dalším nositelem měkké moci jsou ideologie a politické hodnoty státu, které slouží jako zdroj soft power pouze v případě, že se podle nich daný stát chová doma i v zahraničí. Měkkou moc státu posilují zejména ty hodnoty, které mají univerzální dopad a jsou sdíleny i ostatními aktéry (Nye 2004: 13–14). Mezi takovéto hodnoty patří především podpora demokracie a prosazování lidských práv (Nye 2004: 55). Hodnoty, které vláda daného státu prosazuje v domácí i zahraniční politice, silně ovlivňují preference ostatních a stát tak může přitahovat ostatní prostřednictvím svého příkladu (Nye 2004: 14).

Důležitým zdrojem soft power je také charakter domácí i zahraniční politiky státu. Pokud je zahraniční politika pro ostatní atraktivní, napomáhá posilovat

důvěryhodnost státu. Mezi prostředky zahraniční politiky, které mohou přispívat k posílení soft power státu, patří například humanitární a rozvojová pomoc či peacekeepingové aktivity. K získání soft power může také přispět formování mezinárodních norem a pravidel, které jsou v souladu s hodnotami a zájmy daného státu (Nye 2004: 9–10, 60–62). Stát produkuje soft power převážně prostřednictvím multilaterální zahraniční politiky, která konzultuje konečná rozhodnutí s ostatními státy a bere ohled na jejich zájmy. Pomocí multilateralismu je tedy zahraniční politika státu vnímána jako legitimní (Nye 2004: 64–65).

Nástrojem k uplatňování soft power je pak veřejná diplomacie, jejímž cílem je prostřednictvím médií propagovat silné stránky státu a vytvořit mu tak u zahraniční veřejnosti dobrou reputaci. Veřejná diplomacie pomáhá vytvořit atraktivní image státu, což napomáhá danému státu v dosahování jeho cílů (Nye 2008: 95, 102).

3 NOVÝ ZÉLAND JAKO STŘEDNÍ MOCNOST

V předchozí kapitole, která představila teoretický rámec práce, jsme si vymezili koncept střední mocnosti a koncept soft power. V nadcházející kapitole již budeme zmíněné koncepty aplikovat přímo na příkladu Nového Zélandu, přičemž se nejprve zaměříme na zdroje a projevy novozélandské soft power a poté prostřednictvím cílů zahraniční politiky Nového Zélandu doložíme, že je Nový Zéland opravdu střední mocností, která vyznává specifické hodnoty.

3.1 Zdroje novozélandské soft power

Nový Zéland je co do rozlohy malou zemí, která disponuje pouze omezenou hard power, což znamená, že nemá dostatečné vojenské a ekonomické kapacity k tomu, aby přiměla pomocí využití ozbrojené síly či uvalením ekonomických sankcí ostatní aktéry k tomu, aby činili to, co požaduje. K dosahování svých zájmů proto využívá soft power, tedy sílu idejí a svůj morální příklad (Butcher 2012: 250, 253). Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, soft power spočívá primárně na třech zdrojích, jimiž jsou kultura, politické hodnoty a ideologie a rovněž zahraniční politika daného státu.

3.1.1 Kultura

Za zdroj novozélandské soft power je bezesporu považována atraktivní a svébytná kultura státu. Formování soft power je možné prostřednictvím studentských výměn, kdy Nový Zéland nabízí možnost vysokoškolského studia pro zahraniční studenty a podporuje tak mezinárodní vzdělávání. Nový Zéland je přitom osmým největším příjemcem zahraničních studentů, přičemž podstatný počet studentů přichází na Nový Zéland z Asie (Butcher 2012: 262). Nový Zéland je rovněž zemí otevřenou pro imigranty, přičemž průzkumy ukazují, že většina imigrantů si volí Nový Zéland jako svou domovskou zemi kvůli uvolněnému životnímu stylu, který zde panuje, příjemnému klimatu a čisté, neposkvřené přírodě, ke které přispívá i novozélandský bezjaderný postoj a snaha o ochranu životního prostředí (Butcher 2012: 254, 266). Novozélandská

identita je z velké části tvořena také sportovním odvětvím, přičemž především ragbyový tým All Blacks je považován za národní ikonu (Butcher 2012: 264–265) a tradiční maorský tanec Haka, který sportovci před začátkem každého zápasu předvádějí, je velmi patriotický a známý po celém světě.

Charakteristickým rysem je pro Nový Zéland chov ovcí, což má naznačovat, že se jedná o čistou zemi plnou zeleně, ve které převládá uvolněný styl života. Ovce a produkty s nimi související jsou důležitou součástí ekonomiky státu a přispívají také k vylepšení cestovního ruchu. Cestovní ruch je pak klíčovým odvětvím pro národní ekonomiku. Nový Zéland má rovněž velmi úspěšný filmový průmysl. Filmové počiny, které jsou pořízeny přímo na území Nového Zélandu, lákají diváky svou úchvatnou krajinou a přispívají také k šíření některých novozélandských hodnot. Na filmových plátnech tak Nový Zéland propaguje sám sebe, přičemž se prezentuje jako zajímavý stát, který stojí za to navštívit (Butcher 2012: 266–267).

Za důležitý atribut novozélandské soft power může být považována multietnicita, kdy se Nový Zéland prezentuje jako multikulturní společnost, která nabízí příležitosti pro všechny. K dosažení dobré reputace přispívá i prosazování principů dobrého vládnutí, podpora mezinárodního práva a nekonfliktní přístup (Butcher 2012: 256). Nový Zéland si vytváří ve světě dobrou značku díky produkci vysoce kvalitních potravin a dalších produktů a zaujímá také svou vynalézavostí v oblasti biotechnologií (O'Brien 2013: 20).

Je tedy zřejmé, že Nový Zéland je skrze kulturu schopen vytvářet atraktivní image země a formovat názor široké veřejnosti ohledně svého postavení v rámci celého světa (Butcher 2012: 251). Své silné stránky přitom propaguje prostřednictvím filmových pláten, sportovních utkání a událostí (Butcher 2012: 268).

3.1.2 Ideologie a politické hodnoty

Důležitými zdroji novozélandské soft power jsou také ideologie a politické hodnoty, které země prosazuje a podle nichž se řídí na domácí i zahraniční půdě. Prosazování morálních hodnot napomáhá Novému Zélandu v budování dobré reputace a prestiže, což přispívá k tomu, že je ostatními státy vnímán jako modelový příklad hodný následování.

Nový Zéland je liberálně-demokratickým státem, který se snaží chovat podle morálních principů a zásad, jež následně rozšiřuje napříč celým mezinárodním prostředím. Usiluje o to, aby na své okolí působil dojem dobrého mezinárodního občana, který se chová v mezinárodním systému prospěšně a jde tak ostatním státům příkladem (Buchanan 2010: 276; Vaughn 2012: 3).

Mezi morální hodnoty, které Nový Zéland šíří, patří ochrana a dodržování lidských práv a lidské bezpečnosti, podpora demokracie a svobody (Headley – Reitzig 2012: 71). Prosazuje také poskytování rozvojové a humanitární pomoci, ochranu životního prostředí a zákaz šíření jaderných zbraní (Buchanan 2010: 272). Důležitým zájmem Nového Zélandu je dbání na dodržování mezinárodního míru, bezpečnosti a snižování světového napětí, přičemž se řídí zásadami o neútočení, neporušitelnosti hranic a územní celistvosti, stejně jako zřeknutím se použití ozbrojené síly v mezinárodní politice (Starodub 2013: 22). Důraz na tyto hodnoty značí idealistické tendence novozélandské zahraniční politiky (Buchanan 2010: 273), kdy země usiluje o zachování stabilního a bezpečného mezinárodního prostředí.

Prioritou Nového Zélandu je také vytváření a podpora fungování mezinárodních institucí, jež mají být nástrojem pro zprostředkování a multilaterální řešení mezinárodních sporů (Buchanan 2010: 265). V rámci těchto institucí je přitom zastáncem diplomatických jednání a rovnosti mezi členskými státy. Diplomatické snahy Nového Zélandu se vyznačují zájmem o předcházení vypuknutí mezinárodních sporů. Pokud však dojde k propuknutí konfliktu, usiluje Nový

Zéland o jeho mírové řešení, kterého má být dosaženo právě prostřednictvím multilaterálních institucí a fór (Buchanan 2010: 276).

Nový Zéland se rovněž vyznačuje poskytováním pomoci při postkonfliktních rekonstrukcích s cílem stabilizovat region, který byl zasažen přírodní katastrofou či destabilizován lidským přičiněním (Lee 2014: 29). Napomáhá také uprchlíkům a vnitřně vysídleným osobám, kterým poskytuje na svém území azyl (Buchanan 2010: 274–275). Za účelem udržování regionální i mezinárodní stability a bezpečnosti podporuje Nový Zéland mezinárodní boj proti terorismu a participuje na operacích na udržení míru (Starodub 2013: 23).

3.2 Zahraniční politika Nového Zélandu

Zahraniční politika Nového Zélandu vychází ze specifického charakteru politických aktivit státu a konkrétních hodnot a idejí, které tato země prosazuje (O'Brien 2013: 20). Pokud je zahraniční politika ostatními aktéry vnímána jako legitimní, pak je Nový Zéland chápán jako důvěryhodná a morální autorita s dobrou reputací, kterou chtějí ostatní státy následovat (O'Brien 2013: 23).

Jak již bylo zmíněno, Nový Zéland se vyznačuje propagováním multilateralismu a v rámci své zahraniční politiky se spoléhá na spolupráci a vytváření aliancí s ostatními státy v prostoru jižního Pacifiku. Prostřednictvím těchto aliancí má pak s pomocí svého morálního vzoru a diplomatických dovedností schopnost prosazovat své názory a zájmy, přičemž k prosazování národních zájmů na regionální úrovni využívá svého členství ve Fóru pacifických ostrovů (Pacific Islands Forum, PIF). Vlastní bezpečnost si přitom zajišťuje participací ve vojensko-politických uskupeních a prostřednictvím mezinárodních organizací jako je OSN (Starodub 2013: 21–23). Nový Zéland se rovněž zaměřuje na udržování blízkých ekonomických a bezpečnostních vztahů s Austrálií, s jejíž pomocí podporuje bezpečnost a stabilitu prostoru jižního Pacifiku a rozšiřuje zde morální hodnoty, jako je dodržování lidských práv, podpora demokracie a boj proti šíření jaderných zbraní (Headley – Reitzig 2012: 71).

Kvůli své geografické poloze a relativní izolovanosti je Nový Zéland závislý na zahraničním obchodu, vývozu svých komodit i dovozu spotřebního zboží (Buchanan 2010: 255, 263), z toho důvodu patří mezi priority jeho zahraniční politiky otevírání vlastních trhů, liberalizace mezinárodního obchodu a vytváření bilaterálních a multilaterálních zón volného obchodu s okolními partnery (Starodub 2013: 22).

Nový Zéland využívá své důvěryhodnosti, což mu pomáhá vykonávat roli zprostředkovatele během jednání, která se věnují otázkám týkajících se národního a regionálního rozvoje. Je také považován za štědrého poskytovatele rozvojové pomoci, přičemž jeho cílem je povzbuzení politické stability a socioekonomického rozvoje regionu. Podílí se například na financování důležitých regionálních institucí, jako je Univerzita jižního Pacifiku (University of the South Pacific, USP), která vznikla roku 1968 v hlavním městě státu Fidži, v Suvě, a podporuje rovněž projekty, které poskytují pracovníkům technické dovednosti, což by mělo posílit konkurenceschopnost států jižního Pacifiku (Starodub 2013: 23). Nový Zéland poskytuje rozvojovou pomoc chudším zemím, neboť se domnívá, že rozvoj a bezpečnost spolu úzce souvisí, přičemž rozvojová pomoc napomáhá v udržování bezpečnosti a míru (Headley – Reitzig 2012: 82).

V rámci své zahraniční politiky se Nový Zéland snaží o prosazování principů a hodnot, které jsou jak morálně správné, tak nejvýhodnější pro jeho národní zájmy. Jakožto zodpovědná a relativně bohatá země má Nový Zéland jakousi morální povinnost, již je právě poskytování rozvojové pomoci chudším státům. Dalo by se říci, že tyto donorské aktivity jsou však i národním zájmem Nového Zélandu, neboť jimi přispívá ke zvýšení bezpečnosti regionu. Novozélandská agentura pro mezinárodní rozvoj (New Zealand Agency for International Development, NZAID) však přiděluje finanční prostředky určené na rozvojovou pomoc primárně do oblastí, ve kterých má Nový Zéland své strategické a národní zájmy (Headley – Reitzig 2012: 73–74).

V zahraničněpolitických aktivitách Nového Zélandu se tak prolínají dva ideologické přístupy, a to realismus a liberální internacionalismus (McCraw 2005: 217). Realistický přístup se vyznačuje především zájmem o zachování národní bezpečnosti, ekonomické prosperity státu a zdůrazňuje důležitost udržování dobrých vztahů s okolními státy (McCraw 1994: 21). Obhajuje také nezasahování do vnitřních záležitostí jiného státu (McCraw 2005: 218). Liberální internacionalismus pak klade velký důraz na morální hodnoty, jako je dodržování lidských práv, poskytování zahraniční pomoci a závazek jaderného odzbrojování (McCraw 1994: 21, 25).

3.2.1 Cíle zahraniční politiky Nového Zélandu

Primárním cílem zahraniční politiky Nového Zélandu je zajištění bezpečnosti vlastního území, zachování vnitřní i vnější suverenity a teritoriální celistvosti a v neposlední řadě také ekonomické prosperity státu. Prioritou je rovněž udržování úzkých ekonomických a bezpečnostních vztahů s Austrálií, jakožto tradičním partnerem, se kterým sdílí své zájmy na zachování stability a bezpečnosti prostoru jižního Pacifiku (Vaughn 2012: 3–4). Zájem Nového Zélandu spočívá také v udržování prosperity a blahobytu států v jižním Pacifiku, za jejichž bezpečnost přebírá zodpovědnost (McCraw 1994: 12). V zájmu rozvíjení dobrých vztahů s okolními státy aktivně usiluje o formování jihopacifické regionální identity, která má napomoci spolupráci a kooperaci států v ekonomické, politické i bezpečnostní oblasti. Vytváří proto nové formy interakcí mezi státy a snaží se vylepšit efektivitu stávajících regionálních organizací. Prostřednictvím těchto aktivit usiluje Nový Zéland o posílení svého postavení v rámci regionu (Starodub 2013: 21–22).

Národním zájmem Nového Zélandu je také posilování blízkých ekonomických, politických a obranných vazeb s jihovýchodní Asií, v níž má země strategické a obchodní zájmy (Butcher 2012: 258). V souvislosti se závislostí Nového Zélandu na mezinárodním obchodu je jeho pozornost zaměřena na uchování svobody a bezpečnosti námořních toků a tras, které jsou důležité pro export

novozélandských komodit a bývají narušovány teritoriálními spory a piráctvím (Butcher 2012: 260–261).

Za účelem zachování bezpečnosti, jež je prioritou, se Nový Zéland snaží o spolupráci se sousedními státy a zaměřuje se na vytváření specializovaných, bezpečnostních složek, které jsou schopny zvládnout krizový management v regionu. Nový Zéland však deklaruje ochotu použít své ozbrojené složky (New Zealand Defence Force, NZDF) pouze za určitých okolností, a to jako reakci na přímé ohrožení Nového Zélandu a Austrálie, dále by se jednalo o kolektivní akci při přímém ohrožení některého ze členů Fóra pacifických ostrovů či pokud by se jednalo o mírovou operaci organizovanou OSN, zejména na podporu udržení míru a bezpečnosti v asijsko-pacifickém regionu (Headley – Reitzig 2012: 74–75). Nový Zéland je proto ochotný poskytovat své jednotky na humanitární a peacekeepingové mise převážně v regionu jižního Pacifiku (Buchanan 2010: 261; McCraw 2005: 234). Tyto jednotky pak působí při procesu odminování některých území a poskytují humanitární a materiální pomoc po přírodních katastrofách (Buchanan 2010: 270).

Ačkoliv ctí Nový Zéland zásadu nevměšování se do cizích záležitostí, v souladu s dokumentem Odpovědnost chránit (Responsibility to Protect), jehož je zastáncem, si nárokuje právo intervenovat na území cizího státu v případě páchaní zločinů proti lidskosti, etnických čistek, genocid a válečných zločinů (Lee 2014: 28–29). Své zásahy v regionu pak Nový Zéland obhajuje jako snahu zabránit zemím se slabou státností ohrožit jeho území. Slabé a rozpadající se státy totiž mohou být pro Nový Zéland bezpečnostní hrozbou, jelikož se mohou stát živnou půdou pro rozvoj organizovaného zločinu a terorismu, prostorem pro praní špinavých peněz, ilegální imigraci či piráctví. Vysláním vojenských jednotek demonstruje Nový Zéland také své morální hodnoty a národní zájmy, mezi které patří podporování a ochrana míru, stability, demokracie a lidských práv, potažmo lidské bezpečnosti v celém jižním Pacifiku (Vaughn 2012: 8).

Ukazuje se, že cíle zahraniční politiky Nového Zélandu a jeho zahraničněpolitické aktivity korespondují s charakteristikami a znaky tradičních středních mocností, které byly zmíněny v první kapitole této práce. Nový Zéland je tedy považován za zastávce multilateralismu, který se prostřednictvím vytváření koalic, snahou o protěžování kooperace mezi státy v jihopacifickém regionu a úsilím o předcházení vypuknutí konfliktů, snaží o zachování míru a stability v tomto prostoru. Středomocenské postavení Nového Zélandu koresponduje i s jeho snahou o prosazování morálních hodnot, jako je podpora a dodržování lidských práv a demokratických principů.

3.2.2 Zahraničněpolitické aktivity Nového Zélandu: Nastolení bezjaderné zóny v jižním Pacifiku

K formování novozélandského protijaderného postoje docházelo již v průběhu 50. let minulého století, kdy Spojené státy americké a Velká Británie prováděly v prostoru Pacifiku atmosférické jaderné testování, přičemž Nový Zéland a ostatní pacifické státy projevíly nad tímto aktem hluboké znepokojení. Když pak v roce 1963 prováděla Francie pokusné výbuchy jaderných zbraní na ostrově Mururoa ve Francouzské Polynésii, nehodlal Nový Zéland toto jednání akceptovat a spolu s Austrálií a dalšími jihopacifickými státy proti jadernému testování v Pacifiku opakovaně protestoval. Francie byla kvůli svému jednání předvolána před Mezinárodní soudní dvůr, jehož rozhodnutí o okamžitém ukončení atmosférického testování jaderných zbraní v prostoru Pacifiku úspěšně ignorovala. Do novozélandských přístavů začaly rovněž hojně proudit americké jaderně poháněné a jaderně vyzbrojené ponorky a jiná plavidla, což u Nového Zélandu vyvolávalo obavy z možného jaderného zamoření jeho území. Novozélandčané byli tedy nuceni zaujmout vůči otázce jaderných zbraní striktní postoj (Clements 1988: 398–399).

Nový Zéland proto deklaroval roku 1984 svůj bezjaderný postoj, čímž také determinoval směřování své zahraniční politiky (Buchanan 2010: 258). Zásada nevyužívání jaderných zbraní byla jednoznačně vyjádřena přijetím Zákona

o novozélandské bezjaderné zóně, odzbrojení a kontrole zbrojení (The New Zealand Nuclear Free Zone, Disarmament and Arms Control Act), který spočíval v zákazu vstupu jaderně vyzbrojených či jaderně poháněných plavidel nebo letadel do výsostných vod a na území Nového Zélandu (Clements 1988: 395). V souladu se svou protijadernou rétorikou se pak Nový Zéland spolu s Austrálií podílel roku 1985 na prosazení Smlouvy o zóně bez jaderných zbraní v jižním Pacifiku, neboli Smlouvy z Rarotonga (South Pacific Nuclear Free Zone Treaty, SPNFZ - Treaty of Rarotonga), na základě které byla nad jižním Pacifikem vyhlášena bezjaderná zóna. Tato smlouva spočívá v zákazu vývoje, držení, testování a umístování jaderných zbraní v prostoru jižního Pacifiku, což mělo napomoci stabilitě a bezpečnosti regionu. Dohoda však nezaručovala mezinárodní a univerzální jaderné odzbrojení (Payne 2003: 61–62).

Je tedy zjevné, že je Nový Zéland zastáncem jaderného odzbrojení, který aktivně podporuje mezinárodní úsilí o omezení proliferace jaderných zbraní a prosazení mezinárodního jaderného odzbrojení (Starodub 2013: 22). Nejvýznamnější multilaterální dohodou tohoto charakteru je Smlouva o nešíření jaderných zbraní (Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, NPT) z roku 1968, jejímž signatářem byl i Nový Zéland. Hlavním cílem smlouvy bylo zabránit šíření jaderných zbraní a v konečném důsledku dosáhnout úplného jaderného odzbrojení. Na základě této smlouvy se pět tehdejších jaderných mocností¹ zavázalo k neposkytování těchto zbraní ani jiných výbušných zařízení bezjaderným státům. Ostatní signatářské státy, které jaderné zbraně nevlastní, se pak zavázaly k neusilování o získání těchto zbraní a všem smluvním stranám bylo garantováno právo na mírové využití jaderné technologie (Green 1999: 38). Nový Zéland také podporoval Smlouvu o úplném zákazu jaderného testování (The Comprehensive Test Ban Treaty, CTBT). Participace v Koalici nové agendy (New Agenda Coalition, NAC),² která vešla v platnost roku 1998,

¹ Spojené státy americké, Sovětský svaz, Velká Británie, Francie a Čínská lidová republika (Green 1999: 38).

² Kromě Nového Zélandu v Koalici nové agendy participovaly ještě Brazílie, Egypt, Irsko, Jihoafrická republika, Mexiko, Slovinsko a Švédsko (Green 1999: 51).

umožnila Novému Zélandu šířit myšlenku boje proti proliferaci jaderných zbraní a usilovat o jaderné odzbrojení nejen v regionu jižního Tichomoří, ale i na mezinárodní scéně. Koalice nové agendy dosáhla roku 2000 dílčího úspěchu, přičemž přiměla zmíněné jaderné mocnosti k závazku o úplné zničení jejich jaderných arzenálů. Nebyl však stanoven žádný časový harmonogram, kdy má k jadernému odzbrojení dojít (McCraw 2005: 230).

Aktivita Nového Zélandu v boji proti šíření zbraní hromadného ničení i konvenčních zbraní je demonstrována jeho participací na vydání konvence za zákaz vyrábění a používání biologických a chemických zbraní. V rámci tzv. Ottawské konvence se rovněž podílel na vytvoření mezinárodní normy za zákaz používání nášlapných min a později pak v rámci konvence z Osla na zákazu používání tříštivé munice. Novozélandské aktivity v této problematice svědčí o jeho postoji a snaze o redukci a úplnou eliminaci zbraní hromadného ničení (Buchanan 2010: 273), což by posléze vedlo k mírumilovnějšímu a bezpečnějšímu mezinárodnímu prostředí.

4 ČLENSTVÍ NOVÉHO ZÉLANDU V MEZINÁRODNÍCH A REGIONÁLNÍCH ORGANIZACÍCH

Nový Zéland se skrze své členství v mezinárodních a regionálních organizacích snaží nejen o prosazování vlastních ekonomických a bezpečnostních zájmů, ale také o zintenzivnění spolupráce s jihopacifickými státy, a to v zájmu posílení bezpečnosti, stability a prosperity celého regionu. Ačkoliv je Nový Zéland v mezinárodním prostředí poměrně aktivním aktérem, který je členem vícero uskupení, bližšímu zkoumání jsme podrobili pouze ty organizace, o nichž se domníváme, že participace v nich je pro Nový Zéland s ohledem na jeho geografickou polohu v jižním Pacifiku nejvýznamnější. Prostřednictvím členství ve vybraných organizacích dosahuje Nový Zéland svých národních zájmů, propaguje proklamované morální hodnoty a naplňuje tak některé své zahraničněpolitické priority. Aktivity, které Nový Zéland ve zmíněných organizacích podniká, mají přitom vliv na jihopacifické státy, ať už se jedná o napomáhání při zachování bezpečnosti a stability těchto zemí, posílení blahobytu a prosperity pomocí umožnění přístupu jejich zboží na novozélandské trhy či poskytování rozvojové pomoci.

4.1 Fórum pacifických ostrovů

Nejvýznamnější regionální organizací v prostoru jižního Pacifiku je Fórum pacifických ostrovů (Pacific Islands Forum, PIF), které bylo založeno roku 1971 ve Wellingtonu, tehdy pod názvem Fórum jižního Pacifiku (South Pacific Forum, SPF). Mezi zakládající členy této organizace patřily Austrálie, Cookovy ostrovy, Fidži, Nauru, Nový Zéland, Tonga a tehdejší Západní Samoa (Shibuya 2004: 104). V současné době má Fórum pacifických ostrovů celkem 16 členských států z regionu jižního Pacifiku.³ Členská základna byla ve snaze o posílení regionální spolupráce rozšířena zavedením kategorie přidruženého členství a pozorovatelského statusu (Ivarature 2012: 136), přičemž se přidruženými členy

³ Austrálie, Cookovy ostrovy, Federativní státy Mikronésie, Fidži, Kiribati, Marshallovy ostrovy, Nauru, Niue, Nový Zéland, Palau, Papua Nová Guinea, Samoa, Šalamounovy ostrovy, Tonga, Tuvalu a Vanuatu (Pacific Islands Forum Secretariat 2015).

organizace staly roku 2006 Nová Kaledonie a Francouzská Polynésie, roku 2014 pak Tokelau. Francouzské zámořské území Wallis a Futuna získalo roku 2006 pozorovatelský status a Východní Timor má od roku 2002 speciální pozorovatelský status (Pacific Islands Forum Secretariat 2015).

Fórum pacifických ostrovů je důležitou regionální mezivládní organizací, ve které je členským státům umožněno projednávat politické a ekonomické problémy v regionu a usilovat o jejich řešení. Členské státy prosazují prostřednictvím této regionální organizace politická a ekonomická témata, která považují za důležitá a chtějí je vyzdvihnout na mezinárodní úroveň (Ivarature 2012: 136). Jedná se například o protijaderný postoj, odpor k testování jaderných zbraní v oblasti Pacifiku, boj proti klimatickým změnám a další bezpečnostní a environmentální záležitosti. Organizace tak slouží k artikulování postoje jihopacifických států k regionálním, mezinárodním i globálním otázkám. Primárním cílem Fóra pacifických ostrovů je zajistit bezpečnost regionu, podpořit hospodářský růst a rozvoj, posílit regionální integraci a spolupráci mezi státy jižního Pacifiku, jejímž jejím prostřednictvím se státy snaží o zajištění větších příležitostí a možností prosadit se na světových trzích (Shibuya 2004: 102). Fórum pacifických ostrovů se při svých činnostech řídí principem tzv. pacifického směřování (Pacific Way), který spočívá v myšlence regionalismu, kdy mají být regionální záležitosti řešeny přímo pacifickými státy. Princip pacifického směřování také spočívá v závazku o usilování naplňování politických cílů a v systému jednomyslného kompromisu, kdy má ke vzájemné spolupráci docházet za účelem společného i individuálního prospěchu (Rolfe 2001: 434).

V roce 2000 bylo schváleno Prohlášení z Biketawy (Biketawa Declaration), které zavazuje členské státy k dodržování demokratických norem, principů dobrého vládnutí, vlády práva, svobody a rovného práva všech občanů, demokratických procesů a institucí. Ačkoliv Prohlášení z Biketawy jednoznačně podporuje zásadu nevměšování se do vnitřních záležitostí členských států, v případě porušování demokratických norem či na základě žádosti některého ze členů Fóra

pacifických ostrovů mají ostatní členové oprávnění k zásahu, a to za účelem zastavení krize a podpory dodržování výše zmíněných hodnot a principů (Ivarature 2012: 137–138).

Roku 2005 se konalo setkání představitelů Fóra pacifických ostrovů, na kterém byl přijat tzv. Pacifický plán (Pacific Plan), v němž byly formulovány hlavní priority, jež mají napomoci dosažení regionální integrace a spolupráce. Mezi stěžejní témata patří stimulace hospodářského růstu, podpora udržitelného rozvoje, stejně jako podpora dobrého vládnutí a bezpečnosti v regionu (Ivarature 2012: 137). Region jižního Pacifiku má být díky spolupráci států prostorem míru, harmonie, bezpečnosti a ekonomické prosperity. Kultura, tradice a náboženská vyznání jednotlivých národů mají být respektovány a tolerovány, rovněž mají být podporovány morální hodnoty, jako je dodržování lidských práv (Rolfe 2006: 88). Jak již bylo zmíněno, prioritou Fóra pacifických ostrovů je podpora fungování demokratických procesů a institucí, proto činnost této organizace spočívá mimo jiné ve vysílání volebních pozorovatelských misí, které mají dohlížet na průběh voleb a pomoci tak nastolit reprezentativní demokratický režim v jihopacifických státech. Za dobu fungování Fóra pacifických ostrovů bylo rozmístěno celkem 17 těchto volebních pozorovatelských misí (Ivarature 2012: 135).

Nový Zéland je jedním ze zakládajících a zároveň nejvýznamnějších členů Fóra pacifických ostrovů, jehož aktivní členství zajišťuje organizaci větší mezinárodní uznání a financování (Shibuay 2004: 105). Jakožto člen Fóra pacifických ostrovů, poskytuje Nový Zéland regionu jižního Pacifiku velký podíl rozvojové a humanitární pomoci a na základě Prohlášení z Biketawy se ve snaze o udržení stability a bezpečnosti účastní zásahů v případě bezpečnostních krizí v regionu (Vaughn 2012: 11). Nový Zéland se v rámci Fóra pacifických ostrovů zasloužil o rozvoj a ochranu mořských zdrojů, přičemž podporuje ekonomický potenciál rybolovu v regionu jižního Pacifiku. Zajistil také distribuci pitné vody ve státě Kiribati, čímž přispěl ke zlepšení životních podmínek místních obyvatel. Nový

Zéland rovněž poskytuje jihopacifickým státům pomoc při přírodních katastrofách, jako jsou zemětřesení, sopečné činnosti a tsunami, ke kterým je region velmi náchylný. Zasloužil se rovněž o zpřístupnění základních sociálních služeb v podobě zajištění lepšího přístupu ke vzdělání a zdravotním službám a upozornil na potřebu racionálního nakládání s přírodními zdroji (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade 2011a).

4.2 Jihopacifická regionální dohoda o obchodní a ekonomické spolupráci

V rámci Jihopacifické regionální dohody o obchodní a ekonomické spolupráci (South Pacific Regional Trade and Economic Cooperation Agreement, SPARTECA), která byla podepsána roku 1980 na Kiribati, využívají jihopacifické státy nerekiproční, preferenční přístup na trhy dvou nejvyspělejších států v regionu, a to Austrálie a Nového Zélandu. Austrálie a Nový Zéland tak poskytují bezcelní a neomezený přístup na své trhy pro veškeré výrobky vyprodukované ostatními členskými státy Fóra pacifických ostrovů. Dohoda byla navržena tak, aby stimulovala obchodní výměnu mezi státy a podpořila hospodářský růst regionu jižního Pacifiku. Efektivitu fungování dohody SPARTECA však snižuje přílišná komplikovanost pravidel kontrolujících původ a zpracování zboží (SPARTECA 1996: 6).

Státy jižního Pacifiku patří mezi chudé, rozvojové země, které mají pouze omezené zdroje surovin. Rovněž ekonomiky těchto států nejsou příliš produktivní, a proto jsou jihopacifické státy existenčně závislé na mezinárodním obchodu. Umožnění preferenčního přístupu na rozvinuté australské a novozélandské trhy v rámci SPARTECA vedlo k posílení exportu zboží z rozvojových zemí jižního Pacifiku a k rozvoji obchodní činnosti v tomto regionu. Největší výhody z této dohody plynuly státu Fidži, jehož vývoz oděvního a obuvnického průmyslu zaznamenal značný nárůst a zboží mělo na australských a novozélandských trzích velký odbyt. Z preferenční obchodní dohody těžila také Samoa, jejíž výrobní export znatelně vzrostl. Je tedy zjevné, že bezcelní a neomezený přístup zboží na trhy v rámci SPARTECA měl pozitivní

vliv na ekonomickou situaci států sdružených ve Fóru pacifických ostrovů, což vedlo ke zvýšení blahobytu a zlepšení životních podmínek na jejich území (Morgan 2014: 326–328). Tato aktivita Nového Zélandu koresponduje s jeho zájmem udržovat v prostoru jižního Pacifiku stabilní, bezpečné prostředí a prosperitu.

4.3 Asijsko-pacifické hospodářské společenství

Asijsko-pacifické hospodářské společenství (Asia-Pacific Economic Cooperation, APEC), které vzniklo roku 1989, je regionálním fórem podporujícím hospodářský růst, spolupráci a ekonomickou prosperitu v asijsko-pacifickém regionu. Cílem tohoto hospodářského fóra je zajistit snadnější a rychlejší pohyb zboží, služeb, investic a pracovních sil přes hranice participujících členů (APEC 2015). Členy fóra nejsou státy, nýbrž ekonomiky, přičemž v současné době sdružuje APEC celkem 21 členských ekonomik.⁴ Nový Zéland přitom patřil spolu s 12 dalšími ekonomikami k zakládajícím členům tohoto fóra (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade 2013a).

Členství ve fóru APEC představuje pro Nový Zéland značný ekonomický a politický přínos, neboť velké procento novozélandského exportu směřuje právě do členských ekonomik tohoto fóra, jež jsou zároveň největšími exportními partnery Nového Zélandu. Prostřednictvím navazování a udržování úzkých vztahů s ostatními členskými ekonomikami si Nový Zéland zachovává svou prosperitu a posiluje obchodní a hospodářskou spolupráci v asijsko-pacifickém regionu. V rámci APEC přitom Nový Zéland usiluje o podporu liberalizace mezinárodního obchodu, vytváření dohod o volném obchodu mezi členskými ekonomikami, zajištění volného a bezpečného pohybu osob a zboží a rovněž také zajištění nižších transakčních nákladů při přeshraničním obchodu (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade 2013c).

⁴ Austrálie, Brunej, Čínská lidová republika, Filipíny, Hong Kong, Chile, Indonésie, Japonsko, Jižní Korea, Kanada, Malajsie, Mexiko, Nový Zéland, Papua Nová Guinea, Peru, Rusko, Singapur, Spojené státy americké, Thajsko, Tchajwan a Vietnam (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade 2013a).

Přestože bylo Asijsko-pacifické hospodářské společenství koncipováno především jako hospodářské fórum, postupně se záběr jeho činnosti rozšiřoval a nyní poskytuje svým členským ekonomikám prostor pro konzultování a řešení některých politických a bezpečnostních otázek, čímž směřuje k dosažení svého cíle, jímž je posílení stability, prosperity a udržitelného rozvoje v asijsko-pacifickém regionu.

Jako reakce na teroristické útoky z 11. září 2001 byla v rámci APEC vytvořena agenda boje proti terorismu, kdy vrcholní představitelé upozornili na potřebu posílit spolupráci mezi zeměmi za účelem eliminace této hrozby (APEC 2001). Terorismus zde představuje především přímou hrozbu bezpečnému, volnému a otevřenému obchodu, jehož narušení může ohrozit ekonomický i fyzický blahobyt obyvatel asijsko-pacifického regionu a snížit ekonomickou produktivitu a prosperitu. Pro členské ekonomiky je velmi důležité udržovat bezpečné prostředí pro hospodářskou činnost, neboť právě bezpečné prostředí je předpokladem pro ekonomický růst a prosperitu regionu (APEC 2011). Z toho důvodu vznikla roku 2002 Iniciativa bezpečného obchodu v regionu APEC (Secure Trade in the APEC Region, STAR), v rámci které všechny členské ekonomiky usilují o zajištění bezpečného pohybu osob a toku zboží v rámci asijsko-pacifického regionu (APEC 2002). Konkrétní opatření navrhovaná za účelem boje proti terorismu jsou pak předkládána jednotlivými členskými ekonomikami v podobě Akčního plánu boje proti terorismu (APEC's Counter Terrorism Action Plan, CTAP). Nový Zéland se tak, stejně jako ostatní členské ekonomiky, ve svém akčním plánu zavázal k zajištění bezpečného pohybu osob a zboží v asijsko-pacifickém regionu. Za tímto účelem proto vyvinul systém, který má napomoci lépe zabezpečit hranice a usnadnit obchod. Zasloužil se také o zabezpečení mořských přístavů, posílení bezpečnosti na letištích, ochranu plavidel a letadel provozujících mezinárodní přepravu, stejně jako ochranu nákladu. Přispívá také k zefektivnění činnosti pobřežní stráže, která bojuje proti pirátství, jež narušuje plynulý mezinárodní obchod. Zaměřuje se rovněž

na zvýšení bezpečnosti přepravy osob a lodních kontejnerů, což usnadňuje hladký průběh obchodu (APEC 2013).

Jak již bylo zmíněno, Nový Zéland je díky své geografické poloze a relativní izolovanosti závislý na mezinárodním obchodu, proto patří zachování svobody a bezpečnosti obchodu mezi jeho národní zájmy. Důležité je pro něj také související udržování bezpečnosti námořních, obchodních tras, přes které přepravuje své vývozní i dovozní zboží. Za tímto účelem zavedla novozélandská vláda řadu bezpečnostních opatření. Jako příklad zmiňme přijetí Zákona o námořní bezpečnosti (Maritime Security Act, MSA) z roku 2004, který má dohlížet na to, aby všechna plavidla navštěvující novozélandské přístavy dodržovala požadavky Kodexu mezinárodní bezpečnosti lodí a přístavů (International Ship and Port Security Code, ISPS) (Maritime New Zealand 2015a). Mezi hlavní cíle ISPS přitom patří detekce bezpečnostních hrozeb, jimiž mohou být teroristické útoky či pirátství, a přijímání preventivních opatření za účelem udržení bezpečnosti lodí a lodních přístavů využívaných k mezinárodní přepravě (Maritime New Zealand 2015b).

4.4 Světová obchodní organizace

Světová obchodní organizace (World Trade Organization, WTO) je mezinárodní organizací čítající celkem 160 členských států, která vytváří pravidla multilaterálního mezinárodního obchodu a řeší mezinárodní obchodní spory mezi členskými státy. Světová obchodní organizace usiluje o odstranění veškerých překážek volného obchodu, čímž chce dosáhnout liberalizace mezinárodního obchodu, zajistit rovné podmínky pro všechny členy a přispět ke globálnímu ekonomickému růstu a rozvoji (World Trade Organization 2015). Jakožto země závislá na mezinárodním obchodu těží Nový Zéland značné výhody plynoucí z jeho členství ve WTO. V souladu s pravidly mezinárodního obchodu, která jsou závazná pro všechny členské státy tak využívá multilaterálních dohod o volném obchodu s většími ekonomikami, kterých by bez této organizace dosahoval velmi obtížně. Pokud by Nový Zéland nebyl členem Světové obchodní organizace, byl

by nucen vyjednávat bilaterální dohody o volném obchodu s každou zemí, se kterou by chtěl obchodovat, což by bylo v konečném důsledku velmi nákladné (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade: 2013b).

Prostřednictvím svého členství ve Světové obchodní organizaci, která usiluje o odstraňování veškerých překážek volného obchodu, se Nový Zéland snaží dosáhnout maximální otevřenosti přístupu svého zboží, především pak zemědělských produktů, na světové trhy. Odstranění překážek mezinárodního obchodu je tedy pro Nový Zéland velmi důležité, neboť je ekonomicky závislý na vývozu svého zboží, přičemž největší procento jeho vývozu spočívá právě v zemědělských produktech, které podléhají ochranným bariérám v mnoha zemích světa (McCraw 2005: 231). Některými členskými státy je Nový Zéland vnímán jako příkladný a modelový člen WTO, jenž udržuje otevřený přístup na své trhy pro veškeré zboží a aktivně přispívá k posílení multilaterálního obchodního systému (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade: 2010a).

4.5 Organizace spojených národů

Nový Zéland je zemí vyznačující se propagováním multilateralismu, která si prostřednictvím multilaterální diplomacie a participací v Organizaci spojených národů zajišťuje svobodu, bezpečnost a prosperitu. Při zajišťování své vlastní fyzické a ekonomické bezpečnosti se jako menší hráč na mezinárodní scéně spoléhá na řádně fungující systém kolektivní bezpečnosti, mezinárodní vládu práva a zákonnosti a multilaterální řešení sporů. Nový Zéland je velmi hrdý na to, že je ostatními státy vnímán jako dobrý mezinárodní občan, který se na mezinárodní scéně chová příkladně a ochotně se podílí na řešení vybraných globálních problémů (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade 2014a). Na půdě OSN je Nový Zéland velmi aktivní, přičemž mezi klíčové oblasti jeho zájmu patří podpora udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, dodržování a ochrana lidských práv, poskytování mezinárodní rozvojové pomoci

a ochrana životního prostředí (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade 2011b).

4.5.1 Podpora mezinárodního míru a bezpečnosti

V zájmu zajištění a udržení mezinárodního míru, bezpečnosti a stability světového řádu spolupracuje Nový Zéland s vládami ostatních států, mezinárodními i regionálními organizacemi a účastní se mezinárodních kampaní, v rámci kterých podporuje boj proti mezinárodnímu terorismu a šíření zbraní hromadného ničení (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade 2012). Nový Zéland tak uzavřel celkem 12 mnohostranných mezinárodních úmluv, v rámci kterých spolupracuje s ostatními státy v boji proti terorismu. Jako příklad uveďme Úmluvu o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost námořní plavby (Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation) či Úmluvu o fyzické ochraně jaderných materiálů (Convention on the Physical Protection of Nuclear Material). V současné době je pak připravován legislativní proces, který umožní Novému Zélandu ratifikovat Úmluvu o potlačování činů jaderného terorismu (International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism), jež je nejnověji přijatou úmluvou proti mezinárodnímu terorismu (APEC 2013). Nový Zéland také aktivně participuje na operacích na udržení míru, peacebuildingových misích a postkonfliktních rekonstrukcích (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade 2012).

Jakožto člen OSN podporuje Nový Zéland roli této organizace tím, že se aktivně účastní mezinárodních i regionálních peacekeepingových operací, které jsou schválené Organizací spojených národů. Při snahách o udržení míru se pak Nový Zéland ochotně angažuje jak v regionu jižního Pacifiku, tak i jinde na světě (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade 2014b). Novozélandská vláda tak například roku 1988 poskytla své vojenské jednotky, které měly dohlížet na dodržování příměří mezi Irákem a Íránem. O rok později pak byli novozélandští vojáci vysláni do Namibie, kde dohlíželi na vyhlášení nezávislosti

(McCraw 1994: 9). Novozélandský závazek k podpoře fungování OSN byl jasně demonstrován roku 2003 během války v Iráku, kdy se Nový Zéland odmítl přidat ke Spojeným státům americkým, Velké Británii a Austrálii při vojenské intervenci, která nebyla schválena Radou bezpečnosti OSN. Po získání mandátu OSN byl však Nový Zéland ochotný poskytnout své jednotky a experty na odminování území při postkonfliktní rekonstrukci státu (McCraw 2005: 224–225).

4.5.2 Ochrana a dodržování lidských práv

Nový Zéland je lidskoprávním státem, který v souladu se svými morálními zásadami klade důraz na podporu a dodržování lidských práv na domácí i zahraniční scéně, což je zároveň jednou z hlavních priorit jeho zahraniční politiky (McCraw 2005: 219). Nový Zéland považuje za důležité šířit povědomí o lidských právech, přičemž se v lidskoprávní oblasti angažuje jak na bilaterální, tak na regionální i multilaterální úrovni. Zaslouhuje se přitom o zřizování národních institucí pro lidská práva a zvýšení vzdělanosti v lidskoprávní oblasti (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade 2010b).

První Labouristická novozélandská vláda se významnou mírou podílela na tom, aby byla otázka lidských práv ukotvena v Chartě OSN a později podporovala také internacionalizaci Všeobecné deklarace lidských práv, jež je všeobecně uznávanou normou přispívající k ochraně a dodržování lidských práv. V souladu s těmito dokumenty reagoval Nový Zéland na porušování lidských práv fidsžijskou diktaturou v roce 2000 přerušením diplomatických a vojenských styků se zmíněným státem a zároveň zakázal představitelům tohoto nedemokratického režimu vstup na území Nového Zélandu (McCraw 2005: 219–220). Ve studenoválečném období se také ostře postavil proti režimu apartheidu v Jihoafrické republice, který porušoval lidská práva nebělošských občanů. Novozélandská reakce proti tomuto režimu spočívala v uzavření jihoafrického konzulátu na území Nového Zélandu, a to do té doby, než bude minimálně čtyřem pětinať obyvatel Jihoafrické republiky poskytnuto hlasovací právo. Nový

Zéland rovněž zamítl návštěvu jihoafrických sportovců, kteří byli kvůli režimu apartheidu vyloučeni z mezinárodních sportovních aktivit (McCraw 1994: 21–22). Svůj závazek k ochraně a dodržování lidských práv pak Nový Zéland deklaruje ochotou použít ozbrojenou sílu za účelem zabránění hrubého porušování základních lidských práv (Headley – Reitzig 2012: 81).

4.5.3 Poskytování rozvojové pomoci

Jakožto vysoce rozvinutý stát je Nový Zéland významným poskytovatelem mezinárodní rozvojové pomoci, jejímž cílem je podporovat udržitelný rozvoj v rozvojových zemích, snížit zde chudobu a přispět tak k zajištění bezpečnějšího, spravedlivějšího a prosperujícího světa (New Zealand Aid Programme 2015a). Mezi hlavní priority novozélandské rozvojové pomoci patří zajištění fyzického a ekonomického blahobytu a lidského rozvoje, kdy zajišťuje lepší přístup ke vzdělávacím a zdravotním službám a investuje do některých hospodářských odvětví, čímž přispívá k vytváření ekonomických příležitostí pro obyvatele rozvojových zemí. Nový Zéland se také zaslouhuje o zlepšení odolnosti a snížení zranitelnosti vůči přírodním katastrofám, přičemž se zaměřuje na vytváření odolnější infrastruktury a systému včasného varování. Usiluje také o zlepšení správy věcí veřejných, která má posílit bezpečnost a mír (New Zealand Aid Programme 2015d).

Nový Zéland poskytuje svou rozvojovou pomoc zejména do regionu jižního Pacifiku, jenž je jeho domovským regionem, se kterým má země kulturní, ekonomické a sociální vazby. Státy jižního Pacifiku patří mezi chudé, rozvojové země, které nemají příliš rozvinuté ekonomiky, a které jsou kvůli své geografické poloze náchylné k přírodním katastrofám. Rozvojová pomoc tak představuje jeden z hlavních zdrojů příjmů, na němž jsou místní ekonomiky závislé. Mezinárodní rozvojová pomoc pak bývá poskytována ve formě přímé bilaterální pomoci či formou podpory regionálních rozvojových programů a dobrovolných a vzdělávacích organizací v daném regionu (New Zealand Aid Programme 2015c).

Jako jednoho z příjemců novozélandské rozvojové pomoci můžeme uvést stát Fidži, který je jednou z nejrozvinutějších ekonomik a zároveň největším jihopacifickým obchodním partnerem Nového Zélandu (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade 2015). Svou přímou bilaterální rozvojovou pomocí směřovanou do státu Fidži se Nový Zéland zaslouhuje o podporu dostupnosti bydlení a základního vybavení pro lidi žijící v chudobě, čímž napomáhá ke zlepšení životních podmínek obyvatel tohoto státu. Nový Zéland se vyznačuje také poskytováním humanitární pomoci po přírodních katastrofách, kdy zajišťuje pomoc při obnově a rekonstrukci zničených domů a infrastruktury. Napomáhá také k budování odolnosti a snižování zranitelnosti vůči přírodním katastrofám. V září roku 2014 Nový Zéland pomáhal při organizování svobodných a demokratických voleb, které navrátily Fidži k parlamentní demokracii. V rámci této činnosti dodal a financoval elektronický systém registrace voličů a spolu s dalšími pozorovateli dohlížel na průběh voleb (New Zealand Aid Programme 2015b).

4.5.4 Ochrana životního prostředí

Jako přední zastávce globálních kampaní za ochranu životního prostředí participuje Nový Zéland na multilaterálních konferencích, v rámci kterých bojuje proti klimatickým změnám. Za účelem zamezení klimatických změn podepsal stát roku 1992 Rámcovou úmluvu OSN o změně klimatu (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC), která má téměř globální pokrytí, neboť čítá v dnešní době již 197 signatářů. Pod touto úmluvou pak Nový Zéland podporoval Kjótský protokol, v rámci kterého se zavázal podporovat opatření ke snižování emisí skleníkových plynů (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade 2014c). Je zřejmé, že podpora boje proti klimatickým změnám je v zájmu Nového Zélandu, neboť globální oteplování způsobuje výrazný růst hladin světových oceánů, což může vést k zatopení některých jihopacifických ostrovů a následné vlně environmentálních uprchlíků na území Nového Zélandu, což by představovalo velký problém (Buchanan 2010: 274).

Roku 1994 Nový Zéland rovněž ratifikoval vydání Úmluvy o ochraně biologické rozmanitosti (The Convention on Biological Diversity, CBD), jelikož je pro něj důležité zajistit ochranu a přežití některých ohrožených druhů rostlin a zvířat (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade 2014d). Jako člen Mezinárodní velrybářské komise (International Whaling Commission, IWC) se také ostře staví proti Japonsku, které v jižním Pacifiku loví velryby, jež jsou považovány za chráněný a ohrožený druh (Buchanan 2010: 274).

5 PARTICIPACE NOVÉHO ZÉLANDU PŘI ŘEŠENÍ BEZPEČNOSTNÍCH A HUMANITÁRNÍCH KRIZÍ V REGIONU

5.1 Šalamounovy ostrovy

Šalamounovy ostrovy čítající téměř tisíc ostrovů, jsou jednou z nejméně rozvinutých zemí v prostoru jižního Pacifiku. Od roku 1893 byly Šalamounovy ostrovy pod britskou nadvládou, přičemž se staly britským protektorátem a setrvaly jím až do roku 1976, kdy byla zemi udělena autonomie. V roce 1978 pak Šalamounovy ostrovy vyhlásily na Velké Británii nezávislost a staly se tak nezávislým a samosprávným státem (Pollard – Wale 2004: 581–582). Po vyhlášení nezávislosti však na Šalamounových ostrovech převládala politická nestabilita a docházelo zde k nepokojům mezi dvěma hlavními etnickými skupinami, Gualy a Malait'any. Dlouhodobé rozhořčení mezi těmito dvěma etniky zapříčinilo na sklonku roku 1998 vznik militantní skupiny nazývané Guadalcanalská revoluční armáda (Guadalcanal Revolutionary Army, GRA), později přejmenovaná na Mírové hnutí Isatabu (Isatabu Freedom Movement, IFM), která provedla etnické čistky a vyhostila téměř 20 000 malajtských osadníků z ostrova Guadalcanal. Tato humanitární katastrofa vedla v roce 2000 ke zformování opoziční Malajtské vojenské milice (Malaita Eagle Force, MEF), které se podařilo ovládnout hlavní město Honiaru. Záhy došlo mezi oběma vojenskými skupinami k četným ozbrojeným střetům, které přetrvávaly i přes snahu vlády Šalamounových ostrovů o zprostředkování míru (Moore 2007: 169–171).

Tehdejší premiér Bartholomew Ulufa'alu si byl vědom toho, že vláda nemá kapacity k tomu, aby situaci vyřešila sama, proto požádal Austrálii a Nový Zéland o vnější intervenci, která by vedla k nastolení pořádku na Šalamounových ostrovech. Obě země však žádost shodně odmítly, neboť se domnívaly, že by si měla vláda Šalamounových ostrovů vyřešit své vnitrostátní problémy sama (Goff 2013: 2). V červnu roku 2000 následoval vojenský puč, během něhož svrhla MEF vládu premiéra Bartholomewa Ulufa'aluy. Po provedeném puči přestalo

v zemi fungovat právo a pořádek, rozšířila se korupce, v důsledku nestability se zhroutila ekonomika a obyvatelstvu nemohly být poskytovány základní veřejné statky (Moore 2007: 171). Na tyto okolnosti reagovala Austrálie tím, že v říjnu roku 2000 přiměla obě strany sporu, aby společně s vládou Šalamounových ostrovů podepsaly Mírovou dohodu z Townsville (Townsville Peace Agreement, TPA), která měla vést k odzbrojení obou militantních skupin. Poté spolu s Novým Zélandem vytvořila neozbrojenou Mezinárodní monitorovací misi (International Peace Monitoring Team, IPMT), jež měla dohlížet na dodržování příměří (Pollard – Wale 2004: 590).

I přes veškerou snahu však Mírová dohoda z Townsville nevedla k ukončení nepokojů, které i nadále přetrvávaly. Tehdejší premiér Sir Allan Kemakeza byl proto, stejně jako jeho předchůdce, nucen požádat o zahraniční pomoc, která by vedla ke znovuobnovení práva, pořádku a stability na Šalamounových ostrovech (Pollard – Wale 2004: 587). Tentokrát Austrálie i Nový Zéland žádost ze strany Šalamounových ostrovů vyslyšely, neboť v souvislosti se změnami na mezinárodní scéně, zejména s teroristickými útoky z 11. září 2001 a bombardováním Bali v roce 2002, přehodnotily závažnost rizika mezinárodního terorismu, kdy se selhávající státy, jímž Šalamounovy ostrovy bezesporu byly, mohou stát útočištěm pro teroristické organizace (Goff 2013: 3). Obě země se obávaly také toho, že by se mohly nepokoje rozšířit do okolních států, což by vedlo ke zhoršení bezpečnostní situace v celém regionu (Moore 2007: 171).

Roku 2003 byla proto vytvořena Regionální podpůrná mise na Šalamounovy ostrovy (Regional Assistance Mission to Solomon Islands, RAMSI), která byla schválena představiteli Fóra pacifických ostrovů, a to na základě Prohlášení z Biketawy z roku 2000. Na misi pak participovaly všechny státy sdružené ve Fóru pacifických ostrovů, které se podílely na dosažení dlouhotrvající stability, bezpečnosti a prosperity Šalamounových ostrovů (RAMSI Public Affairs 2013: 4). Hlavním cílem mise bylo obnovit vládu práva a pořádku,

provést reformu státních institucí, které byly značně zkorumpované a zřít tak fungující státní aparát. RAMSI se také zasloužila o odzbrojení etnických milic, pomohla stabilizovat ekonomickou situaci země a obnovila fungování sociálních služeb, včetně vzdělání a zdravotnictví (Moore 2007: 175–177). V souvislosti s volbou premiéra Snydera Riniho v roce 2006 však došlo k opětovnému vypuknutí násilných nepokojů, které eskalovaly vypálením čínské čtvrti v hlavním městě Honiara. Obyvatelé Šalamounových ostrovů se totiž domnívali, že vlivná komunita etnických Číňanů podplatila zákonodárce, kteří zajistili Riniho vítězství ve volbách. Austrálie a Nový Zéland tak byly nuceny navýšit a posílit své stabilizační jednotky, které měly znovuobnovit pořádek na Šalamounových ostrovech (Vaughn 2012: 11).

Po 10 letech působení mise RAMSI je situace na Šalamounových ostrovech relativně stabilizovaná a bezpečnostní stav v zemi se stále zlepšuje. RAMSI tak svou přítomností přispěla k obnovení míru, pořádku a ekonomické stability země. Zajištění bezpečnosti v oblasti přitom napomohlo návratu podnikatelů a investorů, což vedlo ke zvýšení toků rozvojové pomoci. Došlo také k transformaci mise RAMSI, která se stala převážně policejní misí, jež pokračuje ve vylepšování schopností Královských policejních jednotek Šalamounových ostrovů (Royal Solomon Islands Police Force, RSIPF) za účelem udržování bezpečnosti země. Rozvojová pomoc směřovaná do Šalamounových ostrovů je nyní poskytována skrze bilaterální dárcovské programy, a to zejména ze strany Austrálie a Nového Zélandu (RAMSI Public Affairs 2013: 4).

V rámci poskytování bilaterální rozvojové pomoci se Nový Zéland zasloužil o posílení vzdělávacího systému na Šalamounových ostrovech, jenž nyní zajišťuje kvalitní vzdělání pro všechny. Nový Zéland se přitom zaměřil na zlepšování gramotnosti obyvatel, usnadnění přístupu ke středoškolskému vzdělání a zajištění lepší kvalifikovanosti vyučujících. Investoval také značné finanční zdroje do zlepšení dopravní infrastruktury, což by mělo vylepšit přístup lidí k trhům a sociálním službám a v konečném důsledku vést k podpoře

ekonomického růstu země. Nový Zéland rovněž poskytoval pomoc při zemětřeseních a vlnách tsunami, které udeřily na Šalamounovy ostrovy v roce 2013 (RAMSI Public Affairs 2013: 8–10).

Z výše zmíněného tedy vyplývá, že se Nový Zéland zapojil do mise RAMSI, v rámci které intervenoval na Šalamounových ostrovech, neboť došlo k ohrožení národní bezpečnosti dané země. V souladu s Prohlášením z Biketawy pak podniknul zásah na základě přímé žádosti vlády Šalamounových ostrovů, neboť zde byly porušovány demokratické principy, jejichž dodržování je pro Nový Zéland velmi důležité. V zájmu Nového Zélandu bylo také předejít přelití konfliktu do okolních zemí, zabránit rozkvětu terorismu na Šalamounových ostrovech a přispět tak k udržení bezpečnosti a stability regionu jižního Pacifiku.

5.2 Fidži

Souostroví Fidži bylo od roku 1874 královskou kolonií Velké Británie. V roce 1970 pak došlo k vyhlášení nezávislosti, po němž panovalo na Fidži etnické napětí mezi domorodými Fidžijci a obyvateli indického původu, které kulminovalo po parlamentních volbách v roce 1987. Většinu v parlamentu tehdy získali etničtí Indové, což způsobilo rozsáhlé demonstrace ze strany domorodých Fidžijců, kteří chápali indofidžijskou většinovou vládu jako hrozbu pro své národní zájmy (Ratuva 2007: 197). Fidžijští nacionalisté proto v čele s podplukovníkem Sitivenim Rabukou svrhli během nenásilného vojenského převratu demokraticky zvolenou vládu a převzali moc ve státě. V září téhož roku provedl Rabuka další převrat, po kterém zrušil platnost ústavy z roku 1970 a vytvořil ústavu novou, která však byla považována za rasistickou a nedemokratickou, neboť výrazným způsobem upřednostňovala domorodé Fidžijce. Z toho důvodu došlo v roce 1997 k opětovnému sepsání a schválení nové ústavy (Ratuva 2007: 207).

Další vlnu nevole vyvolaly výsledky voleb z roku 1999, ve kterých zvítězil Mahendra Chaudhry a stal se tak prvním indofidžijským premiérem. V reakci

na to iniciovali v roce 2000 fidžijští nacionalisté občanský převrat, jímž odstranili Chaudhryho od moci a nastolili prozatímní vládu (Ratuva 2007: 197–198). Po tomto převratu naléhala Austrálie společně s Novým Zélandem na fidžijskou prozatímní vládu, aby dodržovala ústavní principy z roku 1997, a aby spravedlivě potrestala osoby zodpovědné za provedení státního převratu (Ratuva 2007: 215–216). V reakci na tento čin přerušil Nový Zéland veškeré diplomatické a vojenské styky s Fidži a uvalil vízové sankce směřované na osoby zodpovědné za provedení převratu (McCraw 2005: 220). Dosavadní státní převraty způsobily na území Fidži pokles národní ekonomiky, docházelo také k porušování lidských práv a náboženské a rasové nesnášenlivosti (Ratuva 2007: 198). Po návratu země k demokratickému uspořádání během roku 2001 došlo k vylepšení vzájemných vztahů mezi Novým Zélandem a Fidži, přičemž byly odvolány veškeré uvalené sankce (McCraw 2005: 220). Situace v zemi byla však stabilizovaná pouze krátkou dobu.

V průběhu roku 2005 vydala vláda státu návrh zákona, jenž měl garantovat amnestii pučistům, kteří v roce 2000 provedli státní převrat. Ze strany fidžijské armády však přetrvávala snaha o potrestání osob zodpovědných za provedení zmíněného převratu, proto dal vůdce armády komodor Frank Bainimarama najevo nesouhlas s tímto vládním návrhem a hrozil svržením vlády, pokud by došlo k jeho přijetí (Ratuva 2007: 214–215). V parlamentních volbách, jež proběhly roku 2006, zvítězil Laisenia Qaras, který zmíněný zákon odsouhlasil, a došlo tak k amnestování pučistů z roku 2000 (Ratuva 2007: 220). To vedlo k rostoucímu napětí ze strany fidžijské armády vedené Frankem Bainimaramou, která v prosinci téhož roku provedla vojenský státní převrat, jímž svrhla vládu dosavadního premiéra Qarase. Bainimarama následně obhajoval svůj čin jako reakci na nesouhlas s provedenými vládními kroky, dále jako snahu potlačit korupci ve státní správě a snahu ukončit nevyhovující rasistickou politiku, která zvýhodňuje domorodé obyvatelstvo na úkor indické minority, což podle něj ohrožuje národní bezpečnost (Ramesh 2010: 493).

V říjnu roku 2007 se v Tonze konalo setkání představitelů Fóra pacifických ostrovů, na kterém Frank Bainimarama slíbil, že nejpozději do 18 měsíců budou na Fidži vyhlášeny svobodné volby, které přispějí ke zvolení demokratické vlády (Ramesh 2010: 494). Obnovení fidžijského demokratického zřízení do stanovené lhůty, tedy do konce března roku 2009, bylo velmi důležité pro všechny členské státy Fóra pacifických ostrovů, zejména pak pro Austrálii a Nový Zéland, které v důsledku státního převratu přerušily se státem veškeré diplomatické a obranné styky, uvalily na představitele fidžijského vojenského režimu cílené sankce ve formě zákazu vstupu na území jejich státu a značně omezily poskytování své rozvojové pomoci (Ramesh 2010: 499). Uvalení cílených sankcí ze strany Austrálie a Nového Zélandu mělo napomoci k okamžitému obnovení demokratické formy vlády na území státu Fidži, v konečném důsledku však proces demokratizace spíše zpomalilo (Larsen 2014: 2). Na diplomatický tlak ze strany zmíněných mocností reagoval Bainimarama vypovězením australského a novozélandského vysokého komisaře ze země, což ospravedlnil tím, že se obě země příliš vměšovaly do fidžijských vnitrostátních záležitostí. Tyto deportace však jen zpřísnily postoj Austrálie a Nového Zélandu vůči vojenskému režimu na Fidži (Ramesh 2010: 499).

Počátkem roku 2009 se v Papui Nové Guineji konalo další setkání představitelů Fóra pacifických ostrovů, na kterém se členské státy dohodly, že v souladu s Prohlášením z Biketawy dojde k podmíněčnému vyloučení Fidži z Fóra pacifických ostrovů, pokud nebude do 1. května 2009 stanoveno konkrétní datum voleb, které musí bezpodmínečně proběhnout do konce roku 2009. Bainimarama však prohlásil, že volby proběhnou s největší pravděpodobností v rozmezí 5 až 10 let, což znamenalo nesplnění uložené podmínky a vedlo v květnu roku 2009 k dočasnému pozastavení fidžijského členství ve Fóru pacifických ostrovů (Ramesh 2010: 495).

Po rozsudku odvolacího soudu, který rozhodl o tom, že státní převrat z roku 2006 byl nelegální, vydal fidžijský prezident prohlášení, ve kterém zrušil platnost

ústavy z roku 1997 (Ramesh 2010: 493–494). V návaznosti na zrušení ústavy došlo v zemi k opětovnému vyhlášení výjimečného stavu (Public Emergency Regulations), přičemž začala být v zájmu posilování moci vojenského režimu omezována svoboda projevu a shromažďování (Ramesh 2010: 501). Zároveň docházelo k přísné cenzuře médií, jež kritizovala vládu vojenského režimu (Ramesh 2010: 492). Kvůli stávajícímu tlaku mezinárodního společenství se Frank Bainimarama zavázal k vytvoření nové ústavy, která měla být přijata do konce roku 2013 a k vyhlášení svobodných, demokratických voleb v roce 2014, které měly navrátit zemi k parlamentní demokracii (Larsen 2014: 1).

V únoru roku 2014 se v hlavním městě Suvě sešli představitelé Fóra pacifických ostrovů, kteří zde hodnotili pokrok státu k obnovení demokratické formy vlády. Fidži tak byla udělena pochvala za zavedení systému registrace voličů, díky kterému se do nadcházejících voleb registrovalo více než půl milionu oprávněných voličů a podařilo se také úspěšně zaregistrovat čtyři politické strany. Představitelé však varovali vojenský režim před omezováním svobody projevu, shromažďování a cenzury médií při průběhu voleb (Larsen 2014: 1, 7). V důsledku těchto pokroků začal Nový Zéland postupně normalizovat vzájemné vztahy s Fidži, čímž došlo k ukončení mezinárodní izolace tohoto státu. Nový Zéland tak uvolnil cílené sankce uvalené na představitele vojenského režimu, přičemž těmto osobám umožnil vstup na své území. Bylo také rozhodnuto, že dojde k navrácení členství státu Fidži ve Fóru pacifických ostrovů (Larsen 2014: 7).

Znovuobnovení demokratických principů na území státu Fidži, který je považován za klíčového partnera v oblasti jižního Pacifiku, bylo pro Nový Zéland velmi důležité, proto se aktivně podílel na organizování a financování proklamovaných voleb a dohlížel na jejich průběh. Ve svobodných, demokratických volbách, které se uskutečnily v září roku 2014, se pak podařilo zvítězit bývalému představiteli vojenského režimu, Franku Bainimaramovi (New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade 2015).

Jak již bylo řečeno, Nový Zéland je lidskoprávním státem, který obhájí dodržování lidských práv, svobod a demokratických principů. Je více než zřejmé, že na Fidži docházelo k porušování základních lidských práv, a to ve formě rasismu, omezování svobody projevu a svobody shromažďování, což bylo pro Nový Zéland nepřijatelné. Z toho důvodu přerušil své diplomatické styky s tímto státem a uvalil na něj vízové sankce, čímž chtěl dosáhnout navrácení demokratické formy vlády na Fidži, v co možná nejkratším časovém intervalu.

5.3 Východní Timor

Východní Timor byl od 16. století portugalskou kolonií, které byla po ukončení procesu dekolonizace v roce 1974 udělena samostatnost. Východotimorské směřování k nezávislosti však překazila invaze indonéských ozbrojených sil, které roku 1975 zabraly Východní Timor a násilně jej začlenily pod svou správu. Následovalo propuknutí humanitární katastrofy, která přetrvávala až do roku 1999, kdy indonéský prezident J. B. Habibie umožnil uspořádání referenda, jež mělo rozhodnout o budoucím statusu Východního Timoru. Organizování referenda, ve kterém se 78,5 % voličů vyslovilo pro vyhlášení východotimorské nezávislosti, se konalo pod záštitou OSN. Výsledek referenda však vedl k vlně násilností, které předznamenaly ustavení Mezinárodních sil pro Východní Timor (International Force for East Timor, INTERFET), jež měly zajistit obnovení míru a bezpečnosti ve Východním Timoru (Nordquist 2013: 108–110). V říjnu roku 1999 pak došlo ke zřízení Tranziční administrativy OSN ve Východním Timoru (The United Nations Transitional Administration in East Timor, UNTAET), která spravovala zemi během přechodného období, a to až do oficiálního vyhlášení nezávislosti v květnu roku 2002 (Wigglesworth 2013: 60).

Po získání nezávislosti v roce 2002 se země nacházela v bezútěšném stavu, kdy více než polovina obyvatel žila pod hranicí chudoby, převládala zde vysoká míra negramotnosti a nezaměstnanosti. Docházelo zde také k politické nestabilitě, kdy byla vláda státu kritizována za to, že nedostatečně reaguje na potřeby svých občanů, což vedlo k častým nepokojům a demonstracím (Wigglesworth 2013:

63). V polovině roku 2006 pak čelil Východní Timor vážné bezpečnostní krizi, která započala jako konflikt mezi vojenskými a policejními ozbrojenými složkami. Nepokoje rozpoutala čtyřdenní demonstrace východotimorských vojáků, kteří protestovali proti údajné diskriminaci ze strany svých nadřízených, což vedlo k jejich propuštění z armády. Následovala vlna násilností mezi státními ozbrojenými silami, propuštěnými vojáky a násilnými skupinami jejich sympatizantů, přičemž docházelo k rozsáhlému plení a vypalování domů v hlavním městě Dili. Nepokoje si vyžádaly mnoho obětí a zraněných osob, velké množství vypálených domů a desetitisíce uprchlíků a vysídlených osob, které byly nuceny opustit své domovy a pobývat v provizorních uprchlických táborech (McAuliffe 2011: 127–128).

Na žádost východotimorské vlády byly do země povolány mezinárodní jednotky vedené Austrálií, které měly pomoci potlačit nepokoje a zjednat v zemi pořádek. Na vojenské intervenci do Východního Timoru se jakožto blízký spojenec Austrálie podílel i Nový Zéland, který do země vyslal téměř 200 vojáků. Nový Zéland byl ochoten vyslat do Východního Timoru své ozbrojené jednotky, neboť zde docházelo k porušování vlády práva a pořádku, což země striktně odsuzovala. Východní Timor je navíc situován v asijsko-pacifickém regionu, ve kterém má Nový Zéland dlouhodobé strategické a obchodní zájmy, proto usiluje o zajištění bezpečnosti a stability regionu. Bezprostředním úkolem novozélandských jednotek bylo poskytovat humanitární pomoc a zajišťovat ochranu novozélandskému velvyslanectví na území Východního Timoru, které muselo být evakuováno poté, co bylo terčem útoků násilného davu tvořeného bojovníky s mačetami. Nový Zéland následně vyhodnotil tuto bezpečnostní krizi jako důsledek nefunkčních státních institucí a slabosti vlády, proto trval na odstoupení stávající vlády, ke kterému došlo v červnu roku 2006, kdy byl dosavadní premiér Mari Alkatiri donucen rezignovat. I přes veškerou snahu nevedla přítomnost mezinárodních jednotek k ukončení nepokojů ve Východním Timoru a násilnosti stále přetrvávaly (Braddock 2006).

Proto byla Rada bezpečnosti OSN nucena přijmout v srpnu roku 2006 rezoluci, na základě které byla zřízena Integrovaná mise OSN ve Východním Timoru (The United Nations Integrated Mission in Timor-Leste, UNMIT). Hlavním cílem této mise bylo upevňovat stabilitu východotimorské vlády, obnovit veřejný pořádek, usnadnit politický dialog mezi znesvářenými stranami a dosáhnout tak procesu národního usmíření a v neposlední řadě poskytnout pomoc při uspořádání prezidentských a parlamentních voleb, které měly proběhnout v roce 2007 (United Nations Department of Public Information 2012). V následných volbách byl prezidentem Východního Timoru zvolen José Ramos Horta a premiérem se stal Kay Rala Xanana Gusmão. Po volbách zavládla ve Východním Timoru naděje, že se situace v zemi konečně stabilizuje (Wigglesworth 2013: 64).

V únoru roku 2008 však došlo k propuknutí další bezpečnostní krize, kdy byl prezident Horta postřelen příslušníky povstalecké skupiny vedené majorem Alfredem Reinadem. Východotimorská vláda byla proto nucena vyhlásit v zemi výjimečný stav a požádala mezinárodní společenství o posílení mírových sil (McAuliffe 2011: 131). Díky podpoře mezinárodního společenství učinil Východní Timor od roku 2006 značný pokrok, kdy došlo k návratu vysídlených osob zpět do jejich domovů, bylo dosaženo výrazného snížení chudoby a byly podniknuty kroky k vymýcení negramotnosti. Na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN byla koncem roku 2012 mise UNMIT stažena, avšak přítomnost jednotek OSN ve Východním Timoru, které napomáhají vládě státu při zajišťování vnitřní i vnější bezpečnosti, i nadále přetrvává (United Nations Department of Public Information 2012).

6 ZÁVĚR

V předložené bakalářské práci jsme se zabývali rolí Nového Zélandu v prostoru jižního Pacifiku, přičemž cílem textu bylo představit Nový Zéland jako střední mocnost a zachytit jeho snahy o rozšiřování morálních hodnot a politiky střední mocnosti ve zmíněném regionu. Pro naplnění deklarovaného cíle bylo nutné vymezit si v teoretické části práce koncept střední mocnosti a koncept soft power. Zjistili jsme, že důležitým zdrojem novozélandské soft power jsou především politické hodnoty a ideje, které země prosazuje, a ze kterých následně vychází v rámci své zahraniční politiky. Mezi morální hodnoty, jež Nový Zéland vyznává, patří především dbání na dodržování mezinárodního práva, což přispívá k zachování mezinárodního míru, bezpečnosti a stability, dále ochrana a dodržování lidských práv, podpora svobody a demokracie a proklamování protijaderného postoje. To, že se Nový Zéland zmíněnými hodnotami řídí na domácí i zahraniční scéně, přispívá k udržování jeho image dobrého mezinárodního občana, který se v mezinárodním prostředí chová prospěšně, a je tak pro ostatní aktéry příkladem hodným následování.

Jednotlivé definiční znaky střední mocnosti vymezené v teoretické části práce jsme následně aplikovali na chování a zahraničněpolitické aktivity Nového Zélandu. Ve své zahraniční politice přitom země propaguje zásady multilateralismu, kdy se prostřednictvím zapojování do regionálních i mezinárodních organizací snaží o prosazování vlastních národních zájmů a rozšiřování důležitých morálních principů a hodnot. Své zájmy přitom Nový Zéland prosazuje skrze diplomatická vyjednávání a kooperaci s ostatními státy, čímž se zaslouhuje o předcházení vypuknutí konfliktů. Mezi nejvýznamnější zahraničněpolitickou aktivitu Nového Zélandu patří nastolení bezjaderné zóny v jižním Pacifiku, a s tím související závazek za zákaz šíření zbraní hromadného ničení a úsilí o jejich celkovou eliminaci. V souvislosti se svým pacifistickým postojem se pak Nový Zéland podílel na internacionalizaci mezinárodně

závazných norem za zákaz používání nášlapných min a tříštivé munice, a to prostřednictvím tzv. Ottawské konvence a konvence z Osla.

Nový Zéland rovněž usiluje o vytváření a řádné fungování mezinárodních a regionálních institucí, prostřednictvím kterých prosazuje své zájmy a přispívá k zachování stability a bezpečnosti regionu jižního Pacifiku. Na příkladech participace Nového Zélandu ve vybraných mezinárodních a regionálních organizacích byly doloženy snahy země o zintenzivnění spolupráce s ostatními státy v prostoru jižního Pacifiku. Rozvíjením a posilováním této spolupráce přitom dochází k formování jihopacifické regionální identity. Ukázalo se, že nejvýznamnější regionální organizací v prostoru jižního Pacifiku je Fórum pacifických ostrovů, v rámci kterého je členskými státy umožněno spolupracovat při řešení regionálních problémů, což napomáhá v udržování bezpečnosti, stability a prosperity regionu jižního Pacifiku. Na mezinárodní úrovni je pak přirozeně nejdůležitější organizací OSN, která funguje na principu systému kolektivní bezpečnosti a dodržování mezinárodního práva, čímž je Novému Zélandu zajišťována bezpečnost a stabilita. Na půdě OSN je Nový Zéland velmi aktivním členem, který se zabývá aktivitami, jež korespondují s jeho morálními zásadami. Participací na peacekeepingových misích se země zaslouhuje o udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, dále podporuje dodržování lidských práv, poskytování rozvojové pomoci a v neposlední řadě také ochranu životního prostředí.

Snaha Nového Zélandu o zachování bezpečnosti a stability prostoru jižního Pacifiku byla demonstrována jeho zapojením při řešení vojenských a humanitárních krizí v regionu. Nový Zéland se těchto intervencí zúčastnil, neboť chtěl zastavit porušování lidských práv a demokratických principů, ke kterým v daných zemích docházelo. Svými aktivitami rovněž usiloval o zabránění rozpadu zemí se slabou státností, které jsou bezpečnostní hrozbou pro celý region, neboť mohou poskytovat zázemí teroristickým organizacím. Ukázalo se tedy, že význam Nového Zélandu na bezpečnostní stabilitu regionu

je značný, přičemž je patrná jeho snaha o zlepšení situace celého jihopacifického regionu.

Stanovená teze, že Nový Zéland naplňuje charakteristiky střední mocnosti a v souladu s nimi také na mezinárodní scéně jedná, byla dle mého názoru potvrzena, neboť zahraničněpolitické chování Nového Zélandu vykazuje charakteristiky a znaky politiky střední mocnosti. Rovněž veškeré aktivity, jichž se Nový Zéland na regionální i mezinárodní úrovni účastní, korespondují s jeho snahou o posílení spolupráce s ostatními jihopacifickými státy. Nový Zéland je tedy střední mocností, která je i přes svou poměrně malou rozlohu a relativní geografickou izolovanost důležitým mezinárodním hráčem, jenž má i přes omezené mocenské kapacity potenciál výrazným způsobem ovlivňovat mezinárodní prostředí.

7 SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

APEC (2001). *Statement on Counter-Terrorism* (http://www.apec.org/Meeting-Papers/Leaders-Declarations/2001/2001_aelm/statement_on_counter-terrorism.aspx, 16. 3. 2015).

APEC (2002). *Statement on Fighting Terrorism and Promoting Growth* (http://www.apec.org/Meeting-Papers/Leaders-Declarations/2002/2002_aelm/statement_on_fighting.aspx, 16. 3. 2015).

APEC (2011). *APEC Consolidated Counter-Terrorism and Secure Trade Strategy* (http://mddb.apec.org/documents/2011/SOM/CSOM/11_csom_009.doc, 16. 3. 2015).

APEC (2013). *Counter-Terrorism Action Plan – New Zealand* (http://www.apec.org/~media/Files/Groups/CTAPs/2013/2013_cttf1_013_NewZealand.pdf, 16. 3. 2015).

APEC (2015). *About APEC* (<http://www.apec.org/About-Us/About-APEC.aspx>, 13. 3. 2015).

Braddock, J. (2006). New Zealand joins Australia's military occupation of East Timor. *WSWS*. 8. 6. 2006 (<http://www.wsws.org/en/articles/2006/06/newz-j08.html>, 30. 3. 2015).

Buchanan, P. G. (2010). Lilliputian in Fluid Times: New Zealand Foreign Policy after the Cold War. *Political Science Quarterly* 125 (2), 255–279.

Butcher, A. (2012). Students, Soldiers, Sports, Sheep and the Silver-Screen: New Zealand's Soft Power in ASEAN and Southeast Asia. *Contemporary Southeast Asia* 34 (2), s. 249–273.

Clements, K. P. (1988). New Zealand's Role in Promoting a Nuclear-Free Pacific. *Journal of Peace Research* 25 (4), s. 395–410.

Cooper, A. – Higgott, R. – Nossal, K. (1993). *Relocating Middle Powers: Australia and Canada in a Changing World Order* (Vancouver: University of British Columbia Press).

Goff, P. (2013). Preventing State Failure. *New Zealand International Review* 38 (2), s. 2–4.

Green, R. D. (1999). *Fast Track to Zero Nuclear Weapons* (Massachusetts: The Middle Powers Initiative).

Headley, J. – Reitzig, A. (2012). Does foreign policy represent the views of the public? Assessing public and elite opinion on New Zealand's foreign policy. *Australian Journal of International Affairs* 66 (1), s. 70–89.

Hynek, N. – Waisová, Š. (2006). Agenda lidské bezpečnosti a koncept střední mocnosti na pozadí kanadské zahraniční politiky. In: Waisová, Š. ed., *Chudoba a bohatství v současném světě* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 23–39.

Chapnick, A. (1999). The Middle Power. *Canadian foreign policy* 7 (2), s. 73–82.

Ivarature, H. (2012). Election Observation by the Pacific Islands Forum: Experiences and Challenges. In: Cordenillo, R. – Ellis, A. eds., *The Integrity of Elections: The Role of Regional Organizations* (Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance), s. 135–155.

Jordaan, E. (2003). The Concept of a Middle Power in International Relations: Distinguishing between Emerging and Traditional Middle Powers. *Politikon: South African Journal of Political Studies* 30 (1), s. 165–181.

Larsen, E. (2014). Reengaging Fiji: The Right Policy at the Right Time. *Pacific Partners Outlook* 4 (2), s. 1–10.

Lee, S. H. (2014). Canada-Korea Middle Power Strategies: Historical Examples as Clues to Future Success. *Asia Pacific Foundation of Canada*. 5. 3. 2014 (<http://www.asiapacific.ca/research-report/canada-korea-middle-power-strategies-historical-examples>, 13. 2. 2015), s. 1–52.

Maritime New Zealand (2015a). *Maritime security in New Zealand* (<http://www.maritimenz.govt.nz/Commercial/Shipping-safety/Maritime-security/Maritime-security-in-New-Zealand.asp>, 6. 4. 2015).

Maritime New Zealand (2015b). *Maritime Security International Ship and Port Security Code* (<http://www.maritimenz.govt.nz/Publications-and-forms/Commercial-operations/Shipping-safety/Maritime-security/ISPS-code.pdf>, 6. 4. 2015).

McAuliffe, P. (2011). UN Peace-Building, Transitional Justice and the Rule of Law in East Timor: The Limits of Institutional Responses to Political Questions. *Netherlands International Law Review* 58 (1), s. 103–135.

McCraw, D. J. (1994). New Zealand's Foreign Policy Under National and Labour Governments: Variations on the "Small State" Theme? *Pacific Affairs* 67 (1), s. 7–25.

McCraw, D. J. (2005). New Zealand Foreign Policy Under the Clark Government: High Tide of Liberal Internationalism? *Pacific Affairs* 78 (2), s. 217–235.

Moore, C. (2007). External Intervention: The Solomon Islands Beyond RAMSI. In: Brown, M. A. ed., *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States* (Boulder: Lynne Rienner Publishers), s. 169–196.

Morgan, W. (2014). Trade Negotiations and Regional Economic Integration in the Pacific Islands Forum. *Asia & the Pacific Policy Studies* 1 (2), s. 325–336.

New Zealand Aid Programme (2015a). *About the aid programme* (<http://www.aid.govt.nz/about-aid-programme>, 18. 3. 2015).

New Zealand Aid Programme (2015b). *Fiji* (<http://www.aid.govt.nz/where-we-work/pacific/fiji>, 19. 3. 2015).

New Zealand Aid Programme (2015c). *Pacific* (<http://www.aid.govt.nz/where-we-work/pacific>, 19. 3. 2015).

New Zealand Aid Programme (2015d). *Policies and Priorities* (<http://www.aid.govt.nz/about-aid-programme/how-we-work/policies-and-priorities>, 18. 3. 2015).

New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2010a). *About the World Trade Organisation* (<http://mfat.govt.nz/Trade-and-Economic-Relations/NZ-and-the-WTO/Doha/0-about.php#whynzmember>, 18. 3. 2015).

New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2010b). *New Zealand and Human Rights* (<http://mfat.govt.nz/Foreign-Relations/1-Global-Issues/Human-Rights/0-overview.php>, 19. 3. 2015).

New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2011a). *Converting Potential into Prosperity New Zealand Commitment to the Pacific* (<http://www.mfat.govt.nz/downloads/media-and-publications/Pacific%20Islands%20Forum.pdf>, 18. 3. 2015).

New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2011b). *New Zealand's engagements with the United Nations* (<http://mfat.govt.nz/Foreign-Relations/2-International-Organisations/United-Nations/NZ-engagement-with-the-UN.php>, 20. 3. 2015).

New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2012). *International Security* (<http://mfat.govt.nz/Foreign-Relations/1-Global-Issues/International-Security/index.php>, 18. 3. 2015).

New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2013a). *APEC Advancing free trade for Asia-Pacific prosperity* (<http://mfat.govt.nz/Trade-and-Economic-Relations/APEC/index.php>, 13. 3. 2015)

New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2013b). *New Zealand and the World Trade Organisation* (<http://mfat.govt.nz/Trade-and-Economic-Relations/NZ-and-the-WTO/Doha/0-about.php#whynzmember>, 19. 3. 2015).

New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2013c). *Why APEC is important to New Zealand* (<http://www.mfat.govt.nz/Trade-and-Economic-Relations/APEC/4-Importance-to-NZ.php>, 13. 3. 2015).

New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2014a). *New Zealand in the United Nations* (<http://mfat.govt.nz/Foreign-Relations/2-International-Organisations/United-Nations/index.php>, 20. 3. 2015).

New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2014b). *Peace Support Operations* (<http://www.mfat.govt.nz/Foreign-Relations/1-Global-Issues/International-Security/4-Peacekeeping-Operations.php>, 20. 3. 2015).

New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2014c). *Shaping a global response to Climate Change* (<http://www.mfat.govt.nz/Foreign-Relations/1-Global-Issues/Environment/2-Climate-Change/index.php>, 19. 3. 2015).

New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2014d). *Species Conservation* (<http://www.mfat.govt.nz/Foreign-Relations/1-Global-Issues/Environment/7-Species-Conservation/biodiversity.php>, 19. 3. 2015).

New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade (2015). *Republic of the Fiji Islands* (<http://www.mfat.govt.nz/Countries/Pacific/Fiji.php>, 29. 3. 2015).

Nordquist, K. (2013). Autonomy, Local Voices and Conflict Resolution: Lessons from East Timor. *International Journal on Minority and Group Rights* 20 (1), s. 107–117.

Nye, J. S. (1990). Soft Power. *Foreign Policy* 80, s. 153–171.

Nye, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics* (New York: Public Affairs).

Nye, J. S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616 (1), s. 94–109.

O'Brien, T. (2013). New Zealand foreign policy: the importance of reputation. *New Zealand International Review* 38 (5), s. 20–23.

Pacific Islands Forum Secretariat (2015). *About us* (<http://www.forumsec.org/pages.cfm/about-us/>, 13. 3. 2015).

Payne, J. R. (2003). The Changing US Security Policy in the Pacific. In: Shibuya, E. – Rolfe, J. eds., *Security in Oceania: in the 21st Century* (Honolulu: Asia-Pacific Center for Security Studies), s. 53–68.

Pollard, B. – Wale, M. (2004). The Solomon Islands: Conflict and Peacebuilding. In: Heijmans, A. – Simmonds, N. – Veen, van de H. eds., *Searching for Peace in Asia Pacific: An Overview of Conflict Prevention and Peacebuilding Activities* (Boulder: Lynne Rienner Publishers), s. 581–601.

Ramesh, S. (2010). Constitutionalism and Governance in Fiji. *The Round Table* 99 (410), s. 491–502.

RAMSI Public Affairs (2013). *Ten Years of New Zealand Contribution to Peace and Development in Solomon Islands* (Wellington: Ministry of Foreign Affairs and Trade).

Ratuva, S. (2007). The Paradox of Multiculturalism: Ethnopolitical Conflict in Fiji. In: Brown, M. A. ed., *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States* (Boulder: Lynne Rienner Publishers), s. 197–225.

Rolfe, J. (2001). The Pacific Way: Where 'Non-Traditional' is the Norm. *International Negotiation* 5 (3), s. 427–448.

Rolfe, J. (2006). Beyond cooperation: towards an Oceanic community. *Australian Journal of International Affairs* 60 (1), s. 83–101.

Scott, D. (2013). Australia as a Middle Power: Ambiguities of Role and Identity. *Seton Hall Journal of Diplomacy and International Relations* 14 (2), s. 111–122.

Shibuya, E. (2004). The Problems and Potential of the Pacific Islands Forum. In: Rolfe, J. ed., *The Asia-Pacific: A Region in Transition* (Honolulu: Asia Pacific Center for Security Studies), s. 102–115.

SPARTECA (1996). *A Reference Handbook for Forum Island Country Exporters* (Suva: Forum Secretariat).

Starodub, T. (2013). New Zealand's South Pacific's policy: current directions and approaches. *New Zealand International Review* 38 (3), s. 21–24.

Ungerer, C. (2007). The Middle Power Concept in Australian Foreign Policy. *Australian Journal of Politics and History* 53 (4), s. 538–551.

United Nations Department of Public Information (2012). *United Nations Integrated Mission in Timor Leste completes its mandate* (http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmit/documents/unmit_fact_sheet_11dec2012_2.pdf, 30. 3. 2015).

Vaughn, B. R. (2012). *The United States and New Zealand: Perspectives on a Pacific Partnership* (Wellington: Fulbright New Zealand).

Wigglesworth, A. (2013). The Growth of Civil Society in Timor-Leste: Three Moments of Activism. *Journal of Contemporary Asia* 43 (1), s. 51–74.

World Trade Organization (2015). *Overview*
(https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/wto_dg_stat_e.htm, 20. 3.
2015).

8 RESUMÉ

Following the end of the bipolar system, middle powers have begun to play a prominent role in solving both regional and global problems. Their endeavour include creation of international criminal courts, development of the Responsibility to Protect doctrine and prohibition of landmines, cluster munitions and weapons of mass destruction trafficking. New Zealand is a small state, which is considered to be the so called middle power and it is situated in the South Pacific region. New Zealand shares a distinctive characteristic as a good international citizen who puts good of the international community above its own interests. Therefore it promotes peace, stability, rules based international order and specific moral values. It's geographical location demands the development of closer relations with the South Pacific islands states in the political, economic and socio-cultural spheres. The main aim of this bachelor thesis is to analyze New Zealand's role in the South Pacific region, whether we present New Zealand as a middle power.

With regard to this aim, the text is divided into four chapters. The theoretical part of this text deals with the concept of middle power and soft power and describes its main characteristics. The next chapter describes New Zealand's soft power features and middle power policy. Particularly, we examine New Zealand's foreign policy goals and priorities, such as creation of nuclear weapons free zone in the South Pacific. In the third chapter we analyze New Zealand's activities in some regional and international organizations. Through its membership in these organizations, New Zealand made significant effort to intensify co-operation with the countries of the South Pacific region. The last part of the text deals with New Zealand's participation on security and humanitarian operations within the South Pacific region, particularly in East Timor and Solomon Islands. We also present New Zealand's endeavour to return Fiji into parlament democracy.